

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónapra ..... 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónapra ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
4-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
Minden következőnél 16 fillér

Nyitási ára 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut. 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1906.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szombat, december 15.

Mai számunk főbb közleményei:

Vezércikk: Az aradi egyetem?
A kultusz-tárca.
Aradi pör a tőzsdebírósnál.
A Czárán emlékművek.
Nagy Sándor dr. a tanítókért.
Schratt automobil-balesete.
A makói lovag.
A város művásárlása.
Bögöte és a néppárt.
Titkok egy garnizonból.
Forrong a koalíció.
A szent bank panamai.
A lövészgyászok áldozata.
A németországi válság.
Tárca: Menyasszony. Írta: Szépfaludi Ö. Ferenc.
Csarnok: Egy gyilkos csók. Írta: Lia.

Az aradi egyetem?

Arad, december 14

Oly oldalról, honnét alig várta valaki, felszínre vettették a képviselőházban az Aradon létesítendő egyetem kérdése. Hozzá tehetjük: mint új kérdés, mely itt nálunk bizony nem izgatta eddig annyira az elméket és a kedélyeket, hogy annak megoldása érdekében csak egy lépés is történt volna. Az ország több városa évek óta csinálja a mozgalmakat, hogy az új egyetemet, amelynek a létesítését úgy látszik, a jelenlegi kormány mégis csak tervbe vette, megkaphassa. Ezek óta csak úgy dobálóznak a százezrekre menő alapítványokkal és adományokkal a gazdag városok, melyek egy része azon felül rég fennálló jogakadémiát, tehát egy teljes,

másrésze: mint Debrecen, két teljes és egy csonka egyetemi fakultást képes a döntés mérlegének serpenyőjébe dobni. Ezalatt Arad nem mozgott az egyetemért; nemcsak hogy áldozatokat meg nem ajánlott, de még egy kis felterjesztéssel se avatkozott bele a nagy versenybe. Mintha csak a királyi táblával vallott kudarcunk óta fanyar volna minden gyümölcs, ami közintézmény alakjában érik, szinte attól is félünk, hogy magától az önkébe hullhat.

Nagyra értékeljük Goldis László képviselő parlamenti felszólalását és nem keresünk amögött semmi utógondolatot. A kultúra emberének helyes érzékű szava volt az; az aradi ember meleg szava, melyért elismerés kell, hogy kijárjon. Am ez a derék felszólalás csak közvetve, csak mint egy, a közfigyelmet Aradra irányító szó jöhet előttünk figyelembe, mert egy pillanatig sem ringatjuk magunkat abba a csalóka reménybe, hogy Arad egyetemet kaphasson. Akkor se kaphatna, ha ideális alapja lenne a kérdés eldöntésének s az állam a maga eszközeiből akarná a harmadik tudományegyetemet létesíteni. Jól ismerjük a rokonszenveket, ha nem keresünk is azok mellett ellenszenveket. Tízet egy ellen, hogy Pozsony kapja az egyetemet. Lehet, hogy nem így lesz, de az bizonyos, hogy Arad nincs a homlokvonalba akkor se, ha áldozatokat nem kér a kormány az egyetem városától. Pedig kár. Es joggal kár, mikor egy sereg vá-

ros önként kínálja azokat. A még meg nem váltott vár területe s az azon álló hatalmas épületanyagok egymagában nem elegendő arra, hogy Arad egyetemet kapjon. A katedráknak egy nagyobb részét fundálni kell annak a városnak, mely gőlyajogászok könnyen elköltött forintjai révén akar pénzforgalmat teremteni. Erre pedig Aradnak nincs elég vagyona, ha még olyan jövedelmező lenne is a befektetés.

Hát a Goldis László jó intencióból eredt felszólalása egyetemet nem szerez nekünk. És tisztelet Goldisnak, nem is kell, hogy az ő felszólalása révén az egyetemért nagyon felhuzzuk magunkat. De úgy érezzük: a Goldis László felszólalása olyan kalapácsütés volt egy szögnek a fejére, amelyet ismételni kell, hogy annak segítségével összeácsolhassunk egy más intézményt, a mire épen olyan, talán nagyobb szükség van, mint a harmadik egyetemre s amely Arad életviszonyai közé sokkal inkább bele illik, mint az egyetem, amely legjobb esetben is valami fél-alkotás lenne, három sovány fakultással, az ezekhez szükséges berendezések nélkül.

Jól tette Goldis, hogy Aradot szóba hozta a parlamentben. Olyan szokatlanul hangzik ez a városnév a kupolás csarnokban, hogy a viszhangnak is szoknia kell hozzá. De mikor ott vibrál ez a viszhang a gót boltozatok alatt, mi itt leannálmodjunk az egyetemről, hanem a Goldis felszólalása ébrosszen fel bennün-

Menyasszony.

Írta: Szépfaludi Ö. Ferenc.

Klárika: Nem tudják ugy-e, hogy két hét múlva lesz az esküvőm? Természetesen azt sem tudják, hogy Zentay Andor ur megígérte, hogy legboldogabb asszonynya fog tenni, ha olyan angyal maradok, mint most vagyok. Ezt nem én mondom, hanem ő mondja: tekintetes zentalaki Zentay Andor köz- és váltó-üggyvéd, két hét óta az én jövődöbelim, akiből még miniszter is lehet. Hogy ne lehetne! A fiskálisból minden lehet.

Nekem csak az a feladatom és szent kötelességem, hogy olyan maradjak, amilyen most vagyok. Az ám a bökkenő, hogy míg eddig jól tudtam magamat leányságomban viselni, most, mint menyasszony úgy vagyok, mint a könnyű sajka a sik tengeren: ide-oda dobál minden szellő, felemel minden hullám.

Jóformán nem is sajka ilyenkor az ember, hanem küszöb: se künn nincs már, benn sincs még. Hát hol van? Nem hinnék el, pedig ezen gondolkodom este, reggel s még fogok egy darabig gondolkodni: esküvőnkig. Azt teljes szívemből remélem, hogy Andor hű marad az oltárig. Hogy azután is hű maradjon, az már az én dolgom lesz. Igazán, mikor a lány így se künn, se benn nincs, azt sem tudja, mit beszéljen, mit műveljen. Legjobb lenne, ha minden menyasszony, mint a medve, téli álmra hajthatná fejét s fel sem ébredne, csak

az oltár előtt. Közös tulajdon, kihez mindenkinek van köze. Eddig csak a fiatal embereket tartották ilyennek, de csakis a mamák.

A menyasszonynak mindenki tanácsot ad, mindenki mustrálja, kritizálja, mint a nyomtatásban megjelent rossz könyvet. Ha nevet, azt mondják: ugyancsak könnyedén veszi az életet, ebből sohsem lesz jó gazdasszony, elpusztul mindene; ez nemcsak ékszereit (ha van!) hanem a butorait is zálogba adja. A férje jövedelme nem lesz elég a mulatságra s végül nem marad egyéb hátra, mint a revolver.

Ha meg szomorú: az is baj... No, ez ugyan szereti a jövődöbeliét, hisz most is, mint az éretlen szőlő, olyan savanyu az ábrázata... Bizonyosan mást szeret? Mérget veszek rá, hogy mást szeret: csak úgy kényserítik ahhoz a szegény prókátorhoz... Ugyan jó életnek néz eléje az árva fiskális; fejére nőnek a házibarátok, elrabolják tőle, akit imádozott. Hol az a revolver.

Am nemcsak a jövődöbelimet fenyegetik, fenyegetnek engem is. Csak győzze az ember hallgatni, ha nem is veszi szívére. A minap egy kövér asszonyság, ki már oly terjedelmes, hogy a szomszédba is zónavasuton szeretne utazni, véletlenül ott talált engem a házunk előtt s azonnal stációt tartott:

— No édes hugom, igyekezzél azzal a házassággal, mert manapság nagy ára van a házasulandó fiatal embernek, mint hosszú szárazság után a szénának s könnyen visszaad-

hatja a jeggyűrűt a széna... akarom mondani a vőlegény. Meg ha nem is adja vissza, nem a pap ad össze lelkem, hanem a polgármester vagy a falusi bíró s aztán ugyancsak erős acél láncod legyen vagy egy véka koronád aranyban, hogy magadhoz láncold.

A kövér asszony olyan édesdeden nevette, hogy majd kikapartam a szemét, szerencsére épp akkor odaért házunk elé Szikárdi kisasszony, ki már 1838-ban, a pesti nagy árvízkor mondott le a reményről, hogy férjet kaphasson s amint meghallotta, hogy a kövér néni mit fecseg: kissé köhögősen, de azért a villamos világításához hasonló fényes szemekkel és teljes lelkesedéssel kiáltott fel:

— En meg azt mondom édes kincsem, jobb ma egy veréb, mint soha egy tuzok, jobb ma egy veréb polgári házasság, mintha sohsem érkezik az a másik, az a tuzok, melyben ugyan holtomiglan-holtáiglan esketnek meg az embert, de azért néha, igen gyakran az emberi kor legvégső határa alig egy-két hét... Már én azt mondom, ha ma akadna egy becsületes férfiú, ki polgárilag megkérné a kezemet: már tegnap férjhez mentem volna hozzá... Csakhogy persze: nincsenek már férfiak, a régiak kihaltanak!

Bizony, szegény Szikárdi kisasszony a harmadik csengetés után érkezett a mai férfiakhoz. Uram Isten! Mit is csináljak, hogy kedvökre cselekedjem? Nem adhatnának kérem valami jó tanácsot? Otthon maradtam a minap is, mikor bál volt, pedig majd meghalok

ket a szunyokálásból és hamar tegyünk az általa beütött szög alá egy másik gerendát. Az ő kalapácsütése olyan irányba menjen, hogy ne turkálja az egyetemi koncesió városok cirkulusait, de nekünk kiindulási pontot képezzen egy *teknikai fűiskola* elnyerése iránti mozgalomhoz.

Nekünk erős meggyőződésünk, hogy a harmadik egyetem nem fogja beváltani a kereső városok hozzaja fűzött várakozásait. De ettől eltekintve, még erősebb meggyőződésünk, hogy Magyarországon egy újabb univerzálisra szükség nincs. A szellemi proletárság már ma is ijesztően nagy Magyarországon. Azok az ifjak, akiket a két alma-mater kutyabőrrel a világba bocsájt, most se képesek már megélhetést találni a mi szűk kis világunkban. Nemcsak a jogász, meg az orvos, de még a bölcsész se. A lateiner-elem szaporítása tehát egyenesen nemzeti öngyilkosság politikája mi szerintünk. Ellenben a *gyakorlati* pályákra még mindig nincs elég tudományosan képzett emberünk s ha azt akarjuk, hogy a nagyobb iparokban versenyképesekké váljunk, még sok, nagyon sok gépészmérnököt és vegyésztechnikust kell nevelnünk a sok jogász helyett, akik közül a boldogabbik négy évig ingyen szolgál a minisztériumokban, hogy segéd-fogalmazó lehessen, a kevésbbé boldog pedig harminc forintos ügyvédi irodákban tölti el java fiatalsága éveit; meg a sok orvosnövendék helyett, akik egy-egy falu papíron levő huszkrajcáros látogatási díja mellett éhkoppot nyelnek hét esztendei tanulás után.

Egy második *műegyetem* felállítása az, a mi Aradra nézve nemcsak városi érdek volna, de az országra nézve a legfontosabb kulturális érdeknek tekintendő. És — ám állítsanak fel a kultuszminiszter rokonszenvével leginkább dicsekvő Pozsonyban vagy akár egyebütt új egyetemet — bizonyos, hogy az ország nem zárkozhatik el egy új politékum létesítése elől. A ki ismeri a budapesti József-műegyetem

viszonyait, az tisztában van azzal, hogy a második technika felállítása már el nem odázható. És aki reális érzésekkel, józan szemekkel nézi a viszonyokat, annak át kell terelni a Goldis László képviselő fel-szólalását az *aradi műegyetem* létesítésére.

Aldozatokat ezért is kell hozni, kétségtelen, ha talán nem szükséges is, hogy lantunkon a jövő zenéjének hangjait pendítsük meg s a megváltandó várba kalandozzon el dalunk. De ha már áldozatot hozunk, hozzuk ezt *reális c-lért*, amely talán kevésbbé csábító a mai közfelfogásban, mikor mindenki „doktor“-t akar nevelni a fiából, de gyümölcsözőbb lesz már egy évtizeden belül, mikor teljesen befog állani az egyetemi tultermelésből származó diploma-csőd s ami alatt a rohamosan fejlődő élet túl fog bennünket szárnyalni s azokkal tölti be az ipar terén szükségessé váló tudományos állásokat, akik arra képesítve jelentkeznek: na gyobbrészt idegenekkel.

Egyáltalán nincs kizárva, hogy mi-alatt kizártnak tartjuk, hogy Arad egyetemet kapjon — a második műegyetemet felállítsa és Aradra tervezze a kormány. A Goldis László felszólalása arra legyen jó, hogy ez irányban való hathatós tevékenységnek vájjék a kezdetévé, kiindulásává. Kicsinyes a legtöbb helyi kérdés, amin évek óta kérődzünk, e mellett. Az aradi politékum egy új jelszó, de fényes jelszónak ígérkezik, ha jól megfogjuk. Ha marosan vessék fel az illetékesek a programjukba és üssék tovább azt a szöveget, a melyre Goldis László sujtotta az első kalapácsot.

TÁVIRATOK.

A francia kulturharc.

Páris, december 14. A kormány törvényjavaslatot szándékozik a Ház elé terjeszteni, a mely az egyház helyzetét véglegesen szabályozza és meg akarja adni a módot arra, hogy a fennálló törvényeknek megfelelően istentiszteletek tartassanak. Az egyház nem részesül többé az 1905. évi törvény előnyeiben. Az egy-

házi javak visszaszállanak a községre, oly feltétel alatt, hogy azok továbbra is istentiszteleteket tartanak. Külön javaslat foglalkozik a püspökökre vonatkozó büntető határozmányokkal, amelyek szerint azok külföldi funkcionáriusoknak fognak tekintetni.

A kultusz-tárca.

A harmadik egyetem.

(Barabás ügye a folyosón.)

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, december 14.

Teljesen üres padok előtt kezdődött meg a kultusz-tárca költségvetésének tárgyalása. A ki-gyújtott csillárok még délfelé is alig harminezert ember világitottak meg, aki rezignációval hallgatta, mint vélekednek idebenn a magyar kultúra dolgairól. Minden második ember a terem-ben szónok-jelölt: a fekete tábla vagy tizennyolc-ról tud. Hiába, ha az ember már a fináncminiszter dolgához nem ért, jó akkor a szegény iskolák baja is.

A folyosón Justh Gyula beszélget Jekelfalussy miniszterrel és Návay Lajossal Barabásról.

— Furcsa időket élünk. — jegyzi meg Justh Gyula. Senki sem tudja, hogy egyazon órában mi történik. Érdekes példa, hogy Arad diszpolgári oklevelet ad át Barabásnak és ugyanazon órában kibuktatja a közigazgatási bizottságból.

A napirend előtt különben Hoitsy Pál a pénzügyi bizottság nevében bemutatta az indémnitás letárgyalásáról szóló jelentést. Ezt ki-nyomatják s napirendre tűzik.

(A felekezeti iskolák.)

Meczner Béla: Goldis Lászlóval polemizál, aki tegnap azt panaszkolta, hogy a görög keletiek kevesebb állami támogatást kapnak, mint a protestánsok. Figyelmeztet arra, hogy a görög egyház dús gazdag s papjainak adott kongrua is sokkal tekintélyesebb, mint a protestánsoké. A protestánsok a haza szolgálatában is mindig több érdemeket szereztek s ott voltak folyton a haza függetlensége szolgálatában.

Buzáth Ferenc: Hát a katolikusok?

Meczner Béla: Azok is. Ezután foglalkozik a felekezeti középiskolák ügyében kiadott sza-

a táncért. A fülemile-dal, a barack-befőtt, a tepertős pogácsa, meg a tánc volt az ideálom, mig Andorral meg nem ismerkedtem.

Nem azt fogták rám, hogy féltem a szépséget? Hogy a Mari hugomra vagyok féltékeny!... Amig egyedül voltam nagy leány, bezzeg mindenütt ott lábatlankodtam és most?... Azért talán, mert a völgyem sem megy bálba? De mulat az olyanokat, hogy tiz bállal fölér! A miatt bátran elmehe-tek. A század vége nem oly szigorú, hogy eféle bolondságokat követelne a menyasszonyoktól. No, még csak az kellene, hogy a menyasszonyok húzzák meg magukat otthon a suton. Az asszonyok is rég levették a főkötőt s most kezdék rá a menyasszonyok az affek-tációt.

A multkor aztán a sok beszédre mégis elmentem a bálba; hanem vastagtalpu teli cipőben, meg nehéz szőruhában s felfogadtam: nem is megyek, csak akkor táncolni, ha valaki hív, még pedig nagyon hív. Hívtak, el is vitték, fel is melegedtem úgy a dra-gonyos toálettemben, hogy majd a guta ütött meg.

Nem kinevettek, hogy így megyek a bál-ba? Egyet gondoltam s nagyot okultam. Felöltözködtem ismét bálisan, mint menyasszony-ságom előtt. El is határoztam, hogy reggelig fogok táncolni. No szépen táncoltam! Lestem a táncosokat reggelig s azt hiszik: vitt e csak egy is? Nem vitt senki. Azt mondták: miért ismerkedtem meg Zentay Andorral, miért lettem a menyasszonya, most vinnének!

Már én mégis csak örvendek, hogy meg-ismerkedtem vele. S még hogy ismerkedtem meg vele! Most is nevettek rajta, ha eszembe jut; pedig mindig az eszemben van. A vasuton utaztam. Egyszerre hirtelen kinyílik a kupé ajtaja s valaki be akar lépni. Már szinte be is lépett, hanem előbb olyan pokoli lármát csap, hogy a konduktor eszeveszetten rohan a kocsához.

— Hé! Kalauz!... Hisz itt sötét van, mint a pokolban. Gyujtson világot!

— Bocsánat, de elfogyott a kanócom: Majd Kevermesen lesz!... Ott, igenis lesz!

— De én csak Gombásig utazom!

— Ne tessék haragudni egy kis sötét ségért!

— Legalább itt világítson konduktor, hisz azt sem tudom, hova lépjek?

— Jaj kérem, az én lámpámból meg az olaj fogyott el! Majd Kevermesen!

— Bánom is én Kevermest, mondom: csak Gombásig utazom!... No, de legalább egye-dül utazom?

— Csak egy hölgy van benn!

A kalauz elpárolgott, mint a kámfor; de az idegen nem. „Bizonyosan valami vén ba-nya lesz!” — gondolhatta magában s dör-mögve helyezkedett el a kupé egyik zugában, mig én, a bizonyosan vén banya, a kocsí má-sik zugában húzódtam meg.

Ki is lehetne más, mint valami vén bo-szorkány, akit így egyedül bocsátanak neki az utnak. Csakhogy tessék elhinni: sem én, sem édes apa nem hibás ebben a dologban. Ki-

mentünk Jakabházán a vonathoz; négy nagy kalapaskatulya volt velünk, meg egy hatalmas bőrösláda... Ebben az én rózsaszín selyem-ruhám volt, melyet Biri barátnőm esküvőjére varratott édes apa. Ugy-e nem mondtam még, hogy az egyik nyoszolyóleány én voltam, ki nélkül — legalább én úgy voltam meggyő-ződve — lakodalom meg sem történhetik. Apa megváltotta már a jegyet a vasutra, az enyé-met is, meg a magáét is; a nagy bőrösládát már megmérték, apa ki is fizette a szállítás díját, sőt már kényelmesen el is helyezked-tünk a kupében. mikor egyszerre gyorskűl-dőnc érkezik a főnök urtól, hogy édes apa azonnal térjen vissza, mert megérkezett Buda-pestről a főszámtanácsos és sürgős pénztár-vizsgálat lesz. Holnap aztán mehet oda, ahová akar. Apa visszament, engem pedig rábizott a derék konduktorra, nehogy valami bajom es-sék Kevermesig.

Nem is esett.

A konduktor bácsi annyira vigyázott rám, hogy mikor besötétedett, még lámpát sem gyújtott. A világosságot sem engedte köze-lembé. A vaskocsiba senkit be nem bocsátott, még a gombási uriembert is elutasította volna, ha szoríthat vala számára másutt helyet. Sze-gény jó édes apa, neki vissza kellett térnie! No de hiszen ő vissza is térhetett, nem volt nyoszolyóleánya Birinek, nem kellett okvetle-nül ott lennie a lakodalmon. A Dobos-tortát meg a champagneit másnap is megeheti, meg-ihatja; az öreg esperes hosszú mondokájáért pedig nem kár, ha nem is hallja, hanem a vő-

Lapunk karácsonyi számára hirdetésokat — a közbejövő vasárnap miatt — csak dec. 22-ig fogadunk el.

bályzattal. Az 1893. XXX. t. c. értelmében meg van a protestáns középiskoláknak az a joguk, hogy államsegélyt elfogadhassanak. Ennek azonban az önkormányzatuk veszélyeztetése az ára. A szabályzat segít ezen a bajon s ezzel a miniszter a protestánsokat hálára kötelezi le. Kérdi azonban, milyen lesz a felekezeti tanárok fokozatos fizetéskiegészítése? Szeretné azt is, ha a szabályzat helyett törvényjavaslatot nyújtana be a miniszter. Addig is kéri a szabályrendelet hatályának a felekezeti akadémiai tanároknak való kiterjesztését is. Harminckilenc esztendei várakozás után Apponyi Albert gróf az első miniszter, aki felkarolta a protestánsok ügyét. Annál is inkább reméli, hogy az 1848. XX. törvény cikk végrehajtása az ő kormányzása alatt minél előbb be fog következni. Ez olyan követelés, melytől a protestánsok semmi szin alatt el nem állhatnak. Ő a tisztáninneri református egyházkerület tanítótestületének világi elnöke (Eljenzés.) s ez adja meg neki a jogcímét, hogy a népoktatás kérdéseiről is szóljon. (Helyeslés.) A néptanítóknak tényleg keservesen rossz a sorsa s ezért kéri a minisztert, hogy az ő fizetésjavítási mozgalmukat ne vegye rossz néven. Harminckilenc évig várakoztak hiába a segítő kézre s így természetes, hogy türelmüket veszítették.

(A harmadik egyetem.)

Kálay Tamás: A miniszternek a tanítók fizetésrendezésére vonatkozó tervezetét nem tekinti véglegesnek. Nem szabad az állami és felekezeti tanítók között különbséget tenni. Kéri, hogy a felekezeti tanítók kedvezményes vasuti jegyet kapjanak. A nemzetiségi vidéken kér állami iskolákat. Statisztikai adatokat sorol el arra, milyen tömértelen sok az idegennyelvű iskola. A tanítóképzést kikell a nemzetiségek kezéből venni. A költségvetést elfogadja. (Helyeslés.)

Steiner Ferenc: A harmadik egyetemet nemzetiségi vidéken kell felállítani.

Közbeküldések: Temesvárott, ugy-e?

Steiner Ferenc: Akár ott is. A délvidéken nagy szükség volna erre a nemzeti kulturát terjesztő intézményre. (Helyeslés.)

(Kultur-mizériák.)

Nagy Sándor beszéde után, melyről lapunk más helyén emlékezünk meg, szólásra emelkedett

Szász József: A letűnt rendszer több hiányára akar rámutatni. Ez a költségvetés még nem viseli teljesen magán Apponyi keze nyomát. Híve az állami kötelező ingyenes népoktatásnak. Kulturelles állapot az, hogy va-

laki azért nem képezheti ki magát, mert nincs tandija.

Nagy György: Az egyetemre már csak a milliomosok fiai járhatnak.

Szász József: A tanfelügyelői intézmény tökéletlen, mert a tanfelügyelőt fizikai okok tartják vissza attól, hogy lelkiismeretes legyen. Olyan a nagy a kerülete, hogy a legjobb esetben is egy évben legfeljebb egyszer látogathat meg egy-egy iskolát. Gyermekünket gyakorlati pályára kell nevelnünk, iparosnak, gyárosnak, kereskedőnek s nem jogászoknak. Beszél az egyetem hiányairól Kicsik a tantermek, kevés a tanár és rengeteg sok a hallgató. Ha a budapesti egyetem hallgatóinak csak fele is rendszeren eljárna az előadásokra, azokat lehetetlenség volna megtartani. A vizsgarendszer is elviselhetetlen. Kerégyártó Árpád óta a budapesti tudományegyetemen nincsen betöltve a történelmi tanszék, nincsen betöltve a német nyelv és irodalom tanszéke. A kolozsvári egyetem is csonka. Nagy botrányok vannak az egyetemi magántanári képesítések körül is. Közkönyvtáraink (mindössze három) nem felelnek meg rendeltetésüknek, a könyveket minden rendszer és logika nélkül szerzik be. Ha egyebet nem, de a muzeumi könyvtárat okvetlen fejleszteni kell. A tételt megszavazza.

(Vigyázz a kulturára!)

Most szünet következett, mely után Léway Mihály köszönetet mond a közoktatásügyi miniszternek nagy gondosságáért, amelyet a közoktatási és vallási kérdések irányításánál tanusított. A haladó kor a közoktatás és a nevelés terén új igényeket támaszt. A tanítást közelebb kell hozni az élthez és ebben a tanítóknak kell előljárniok. A segédtanfelügyelők számát szaporítani kell, mert ezek szakértelmöknél fogva sokkal sikeresebb felügyeletet gyakorolhatnak, mint a tanfelügyelők, akikben a tanítók felesleges embert látnak. A polgári iskolai tanítókat célszerű lenne a tanári címmel felruházni. A költségvetést elfogadja.

Simkó József a nemzeti irány szükségességét hangoztatja, szemben az eddigi külföldieskedő törekvésekkel, amelyek főleg a művészetek terén nyilvánultak meg. A külföldieskedő irány azután megmételtyezte egész kulturális életünket.

Förster Ottó: Vigyázz a kulturára! (Derűtség.)

(A modernség ellen.)

Simkó József: Érezhető a káros hatás a rajzoktatásnál is. A modernizmus a művészeti oktatásban a józan ész fejetetejére való állítását jelenti. (Derűtség.) A közoktatás terén

az a legnagyobb baj, hogy a növendékek jellegbeli kiképzésére nincs súly fektetve. A gyenge sovíniszta szellem rovására írja, hogy az elemi iskolákban még mindig tanítják a német nyelvet. Főleg az ipari és kereskedelmi pályának követésére kell buzdítani az ifjakat. A polgári iskola sehol olyan fontossággal nem bír, mint nálunk, de a kitűzött célnak nem bír megfelelni, mert nem adjuk meg arra a lehetőséget. Szóvá teszi a középiskolai tanáregyesület és az akadémia dolgait, amelyeknek élén a letűnt rendszer két megcsontosodott híve: Beöthy Zsolt és Berzeviczy Albert állanak. Rámutat a társadalomtudományi társaság nemzetellenes működésére, amely még az egyetemekre is kihat. A költségvetést elfogadja.

Elnök megállapítja a legközelebbi ülés napirendjét.

Wekerle Sándor miniszterelnök bejelenti, hogy a holnapi ülésen válaszol Adamovich István és Hodzsa Milán minapi interpellációira.

Elnök ezután 3 órakor berekeszti az ülést.

Aradi pör a tőzsdebiróságnál.

Viták a „paritásról.”

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 14.

A budapesti tőzsdebiróság a napokban egy aradi gabonaszállítási pörben hozott ítéletet, amely az eset speciális voltánál fogva, szélesebb körben vonta magára az érdeklődést. A pörnek részletei ezek:

Néhány hónappal ezelőtt eladtak nagyobb mennyiségű korpát 100 kilogrammonként 7 K. 60 filléres készpénzáron „Arad paritásában budapesti irányítással,” novembertől kezdődően az őszi hónapokban való szállítással. A szerződés megszövegezésének hiányosságai konfliktusra adtak okot. Ugyanis a vevő nem köthette ki a paritásos állomáson kívül az áru származási helyét, vagy vidékét és megbízott az eladóban, hogy az aradvidéki korpát akar szállítani anélkül, hogy meghatározott vasuti állomáshoz kötné magát. Elérkezett november hónap és a szállítandó első tételt a vevő az eladónál, aki cedálás útján most már második személy volt, Aradra diszponálta. Az eladó bejelentette neki, hogy a korpát Budapestről szállítja. Ezt a vevő tudomásul vette azzal a megjegyzéssel, hogy nem bánja, akár Kinából szállítja is. Igen ám, de ennek nagyon furcsa következményei lettek az elszámolásnál. Ugyanis a számla úgy szólt, hogy a vevő tartozik az

legény! Az már egészen más! A vőlegényt nem lehetett hüvösre tenni a kamarába, mint a Dobos-tortát.

Csak nagy nehezen fojthattam el kacagásomat, hogy az az ismeretlen gombási ember mennyire meglapult ott a kupében, mint valami házinyul. Nem volt annyi icipicit sem kíváncsi az utitársra, ami már egy kissé boszantani is kezdett... Egyszer aztán valósággal horkolni kezdett, majd meg felkiáltott: „Égesetek meg!”

Már csakugyan vén banyának vagy boszorkánynak gondolt, azért akart megégetni. Erre fel is ébredt. Egy darabig hallgatott s végre — mintha kezdene megbarátkozni az ébrenléttel — ábrándosan megszólalt:

— Kevermesen szép fiatal emberek vannak.

— Bizony! — válaszoltam. Pedig nem is tudtam, nekem szólt-e? Az igaz, hogy más nem is volt kivülem a kocsiban.

Meglehet, a hangom után még sem gondolt vén banyának, mert a folytatáshoz is kedvet kapott:

— Én exekválni megyek Gombásra, — mondta ő.

— Szép! — mondtam én.

— Bizony nem valami szép mesterség, de az ügyvédnek muszáj! — mondta ő.

— Bizony! — mondtam én s kissé resteltem, hogy valami okosabb nem jutott az eszembe.

— Szívesen elmennék magam is Kevermesre! — mondta ő.

— Ha ott is lehetne exekválni? — mondtam én.

A sötétségben — igazán mondhatom, kormosötétség volt — az én ismeretlenem úgy meresztette a szemét, mint a bagoly, csak hogy valamiképp is lásson belőlem. Dehogy látott! Végre sóhajtani kezdett: „Ó, ó!” s akart volna — mert bizonyosan akart — még valamit beszélni, de hirtelen fűtlyentett s megállott a vonat, a kalauz elkiáltotta magát: „Gombás! Egy perc!” A sötétben sóhajtozó vette a zóna-kufferjét, az exekváláshoz szükséges irományokat és sietett kifelé; hanem a félarcát mindvégig arra fordította, ahol engem gondolt (persze ezt is csak képzeltem, de úgy is volt), a szemét is meresztette s utoljára felkiáltott: „Adieu!”

— Adieu! — viszonztam oly olvadékonny hangon, hogy a szegény fiskális — hihetőleg meghatottságában — leejtette a zóna kuffert, aztán utána kapott s végül maga is utána bukott. Azt sem tudtam, nem tört-e ki a nyakát, mert a vonat nagy sebesen elrobogott.

Kevermesre amint megérkeztem, Biriék bámulták nagy bátorságomat. Azt mondták, hősebb vagyok magánál az orleansi szüznél. Az esküvőn Biri volt a menyasszony, én a nyoszolyó leány, volt még egy-két nászasszony, násznagy, fővő, de én mindig csak azt a szegény fiskalist láttam magam előtt, ki a sötétben rám bámult s a zóna-kufferje után kibukott. Vajon igazán nem tört-e ki a nyakát? Még utoljára nem is exekválhatta azt az adós valakit Gombáson?

Nem, nem lehet valami pörcsavaró! Az igaz, hogy nem láttam belőle semmit, de a sóhajtása egész fiatalos volt: „Ah!” Milyen szívesen mondta, hogy eljönne Kevermesig. Talán mégsem gondolt vén banyának?

Visszafelé már édes apával utaztam és fényes nappal. Aki a kupéba beszállott, még a ripacsos képű radnai barátot is — a gombási ügyvédnek néztem. Milyen nyájasan tudhat az még exekválni is.

Most a farsangon ott voltam Budapesten a nagynénimnél: a jó Mici tántinál. Nagy társaság volt s egyszerre belép egy csinos barna fiatal ember. Bemutatják: Zentay Andor ügyvéd... Nekem is bemutatják...

— Örvendek, hogy van szerencsém! — mondom. S ő? ... merően és hosszan rám néz, én elpirulok, ő még jobban néz rám s egyszerre, mintha a lutrin a ternóját húzták volna ki, örömmel kiáltja el magát:

— Kevermes!

Mindenki azt hitte, megbolondult, csak én tudtam, hogy nem. Nem, nem bolond, sőt annyira megjött az esze, hogy most az én vőlegényem, akinek én vagyok a menyasszonya. Igaz, hogy amint a zóna-kufferje után kibukott, könnyen a fejére eshetett volna, de az ügyes fiskális, mint a macska, mindig talpra esik.

Ugy-e, a sóhajtása után mindjárt mondtam, hogy a gombási ismeretlen nem lehet öreg ember. Különben nem is exekválhatta volna el a szívemet a maga számára. Adieu!

eladónak a paritásos (Arad) és a feladási (Budapest) állomás közötti fuvardíjkülönbözete, 180 fillért megfizetni, vagyis fizet a korpáért $7 K 60 f + 1 K 30 f = 8 K 90 f$ -t. Azonfelül pedig a vevő fizeti a szállítási díjat is s így károsodásának összege métermázsánként $2 K 60$ fillér. Persze per lett a dologból, mert a vevő levonta a számlából e különbözetet.

A tőzsdei szokások paritásos üzemek tekintetében pedig következőképpen intézkednek: „A paritásos állomás megjelölése csupán a fuvardíj elszámolási alap megállapítására szolgál. Ha a paritásos állomás a vámbelföldön fekszik, akkor a magyar birodalomnak, ha pedig a vámkülföldön van, akkor az illető országnak bármely állomásán történhetik a szállítás. Szállítható bármely származású áru. Ha azonban a paritásos állomás egyuttal származási vidék gyanánt nevezetett meg, akkor csak ugyanazon vidéken termelt árut lehet szállítani ezen vidék bármely állomásán. Ha a felek a továbbfuvarozás irányát nem állapították meg, a feladási állomástól a paritásos állomásig érvényes helyi fuvardíjat az eladó a vevőnek megtéríteni köteles. Ha pedig a felek a továbbfuvarozás irányát vagy a viszonylatot megállapították, azt a fuvardíjkülönbözetet kell, tekintettel az áru rendeltetési helyére, elszámolni, mely a kikötött irányban, vagy viszonylatban a paritásos és feladási állomás között fennáll.”

A pert este fél hat órától fél kilencig tárgyalta a tőzsdebiróság öttagú szenátusa, meghívott szakértőkkel egyetemben. A dolog bonyolultságát elsörendű börzeügyvédek igyekeztek megoldásra vinni. Hosszas tárgyalás, fontolgatás után kimondotta a tőzsdebiróság, hogy a vevő nem tartozik fizetni az $1 K. 30 f.$ paritás különbözetet, mert a megkárosítás szándéka felismerhető és a kötlelvi hiányosságai csak a vevő jóhiszeműsége mellett nyújthatnak alkalmat e ferde helyzet kiaknázására.

A tőzsdén nagy meglepetéssel fogadták e döntést. Persze a következő szállítmányokra is vonatkozik e döntés és most kíváncsian várják a börzén, vajjon Aradon, vagy Budapesten szállít-e majd az eladó?

A dologból egyébiránt van egy nagy tanulság is s ez az, hogy a kereskedők nagyobb megfontolással és körültekintéssel készítsék el a kötleveleiket.

Schratt automobil-balesete.

Látogatás Wahrmann Renénél.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 14.

Nagy izgatottságban volt tegnap a Bristol szálló személyzete. Este héttől tizenegy óráig ugyszólván szakadatlanul szolt a telefon csengője. Minden alkalommal egyugyanazt a kérdést intézték a szálló portásához:

— Megjött már Schratt Katalin?

A portás pedig minden alkalommal, kénytelen volt nemmel válaszolni. Hat órakor staféta érkezett a várpalotából is: előbb egy *utvari tiszt* és utána egy *hadsegéd*. De Schratt hollétéről senki nem tudott.

Hétfőn este Schratt, a *Nagymama* előadása után, elment a Nemzeti Kaszinóba és két jó ismerőse, egy mágus képviselő és egy országos hírű sportsman társaságában ott vacsorázott. Közben egy ismert, de most nagyon rossz sorsban élő országgyűlési képviselőre és sportsmanra terelődött a szó. A letört gavallér sorsa meghatotta Schratt Katalint és nyomban elhatározta, hogy mindent el fog követni helyzetének javítása érdekében. Elhatározta, hogy kirándul Tóalmásra és ott meglátogatja *Fáyné Wahrmann Renét*. Nála akart interveníálni a jószívű művésznő.

A társaságban levő urak egyike, a mágusképviselő, felajánlotta erre a célra az automobilját. Tegnap délelőtt tizenegy órakor Schratt beült az automobilba és elindult azon a társalkodónője társaságában Tóalmás felé. Kevéssel délután a művésznő automobilja már befordult

Wahrmann Renée kastélyudvarára, ahonnan három óra után utra kelt hazafelé.

Az automobil gyors iramban száguldott végig az országúton. Hamar besötétedett és mert a soffőr nem számítván arra, hogy ilyen sokáig maradnak, nem hozott lámpást magával. Aszód és Besnyő között, az automobil nekiment egy szénával megrakott parasztszekérnek. A szénás szekér lefordult az országútról az árokba, Schratt társalkodónője pedig az erős összeütkezés következtében *kiesett a gépkocsiból*. A művésznőnek nem történt semmi baja. A balesettől azonban rendkívül megijedt és a közben beállt teljes sötétségben semmiképpen sem akarta és merete utját automobilon tovább folytatni. Mintegy óráig álltak ott tanácstalanul a sötét országúton, míg végre egy aszódi szatócs bevitte a művésznőt és társalkodónőjét a városi pályaudvarra. A legközelebbi vonattal utaztak vissza. Tizenegy órára járt az idő, amikor a Bristol-szálloda előtt végre megállt egy fiakker, amelyen Schratt Katalin és Krall Irma megérkeztek. Schratt ma egész délelőtt ágyban maradt, utközben ugyanis meghült.

Nagy Sándor dr. a tanítókért.

A nagylaki képviselő beszéde.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, december 14.

A nagylaki kerület nagyképeségű képviselője, Nagy Sándor dr. ma immár harmadszor szólalt fel a képviselőház mostani ülészakájában, hogy hozzászóljon a közoktatásügyi tárca egyes tételeihez. Nagyszabású beszédét az alábbiakban egész terjedelmében közöljük:

(Nemzeti kultúra.)

Nagy Sándor: T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) A vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetését elfogadom, nemcsak a legteljesebb bizalommal fogva, a melylyel a kultuszminiszter ur iránt viseltetni szerencsés vagyok, hanem elfogadom azért is, mert jövődö kulturánk ama perspektívája, amelyet tegnapi hatalmas beszédében előttünk lerajzolt, kétségtelenné teszi és megerősít abban az eddigi szilárd meggyőződésünkben, hogy Magyarországon a nemzeti kultúra megállapítására senkisé hivatottabb és predestináltabb nem lehet, gróf Apponyi Albertnél. (Élénk éljenzés.) Mert, habár igaz az, amit a miniszteri indoklás eleje mond és konstatál, hogy nevezetesen közoktatásügyünk az utóbbi időben rohamosan fejlődött, mégis kétségtelen, hogy ez idő szerint egységes magyar nemzeti kultúrával nem dicsekedhetünk. Nem dicsekedhetünk oly kultúrával, amely egész oktatásügyünkben, a népnevelés legalsóbb tagozatától, az ovodától kezdve fel a legfelsőbb oktatásig, az egyetemig, tudományban, művészetben, irodalomban felmutatná az igaz magyar nemzeti sajátosságokat, a mely tartalmaz, egész valójában, igazán magyar nemzeti kultúra lenne. Pedig kétségtelen, hogy a magyar nemzet fogékony és képes egy valóban nemzeti kultúrára és valóban bebizonyítottuk azt a múlt időben, a magyar renaissance-nak azon idejében, midőn volt Magyarországon egy egységes nemzeti kultúra, amely nemzeti volt anélkül, hogy elzárkózott volna azon kölcsönhatások elől, amelyeket a művelt nemzetek érintkezései természetesen felidéznek. Valamint volt egy speciális iparunk, az ötvös-ipar, a melynek termékei híresek voltak egész Európában, így volt valóban magyar nemzeti kultúránk is.

Kétségtelen másfelől az, hogy a magyar nemzeti kultúrának alapvető munkája, — ezt a pedagógia minden jeles elismeri — a népoktatás legalsóbb tagozatáról, a kisdövásról nem beszélve, az elemi népoktatás körében történik meg. És ezzel, mielőtt némely szakszerű kérdéshez hozzászólni bátor vagyok, eljutottam én is oda, a hová a t. előző szónok urak, hogy nevezetesen midőn beszélünk arról az alapvető munkáról, amely a népoktatás ke-

retében történik, nem mehetünk el, hogy meg ne emlékezzünk azokról, akiknek dolgaról valamennyi szónok kell, hogy megemlékezzék, dacára annak, hogy a kultuszminiszter ur ismerette a benyújtandó törvényjavaslatot, nevezetesen a tanítók fizetésrendezési ügyéről. (Igaz! Ugy van!)

(A tanítók fizetése.)

Lehetetlenség az, hogy nyomorgó embertől józan észszel kulturális feladatnak helyes betöltését elvárhassuk, lehetetlen az, hogy a tanítótól csak tudást várjunk, mert attól a tanítótól lelkesedést kell várni, lelkesedést, a melynek azonban első alapfeltétele, hogy egyszerűsággal gondmentes élete legyen. Nézetem szerint tehát a tanítók fizetésrendezése nemcsak abból a méltányossági okból kell, hogy történjék, amely a tanítók részéről előadatik, nevezetesen az ő szempontjukból, hanem kell, hogy nemzeti kulturánknak a szempontjából és érdekében is történjék, mert igazán nemzeti kulturműsszót csak akkor fognak a tanítók teljesíthetni, ha egyfelől meg lesz a gondmentes életük, másfelől anyagi jólétük megalapítása által megszerezhetik falvaikban azt a tekintélyt, amelyet a nép előtt meg nem tarthatnak és meg nem szerezhetnek, ha a nép tudja róluk, hogy nyomorban élnek, ha látja gyermekeiket mezitláb, rongyos ruhában az utcán szaladgálni. Nem szabad tehát a tanítók fizetésrendezési ügyét úgy felfogni, mintha az talán tisztán a tanítók érdeke volna, mert az elsősorban nemzeti kulturánknak érdeke. (Helyeslés.)

És bátor vagyok itt kimondani, hogy bár elismerem azt, hogy ha Apponyi Albert gróf többet nem ad a tanítóknak, mint amennyit az általa vázolt e januárban benyújtandó törvényjavaslatában adni fog, akkor ennek az oka az, hogy többet nem adhat, azonban ezt végleges rendezésnek elfogadni lehetetlen. Bátor vagyok a t. Ház figyelmét felhívni arra, hogy ha minden társadalmi osztály törekvéseket tett és ambicionálta — méltán — a maga helyzetének javítását, a legnyugodtabban, a legtoleránsabban, a legnemesebben éppen a tanítóság viselkedett, amely nem másfél évtized óta csinálja ezen dolgát, hanem lehet mondani évszázadok óta. Mert sajátságos kulturtörténeti jelensége az elmúlt századoknak, hogy bár elismerték mindenkor, hogy a tanítók népnevelő munkát teljesítenek a a nemzetek kulturtörténetében, mégis hagyták a tanítókat évszázadok óta nyomorgni. Hiszen Luther már 1530-ban mondta: Einen guten Lehrer und Magister kann man mit keinem Gelde bezahlen. Egy jó tanítót semmi pénzzel sem lehet eléggé megfizetni. Jókai mondta: „Magyarországot újra meg kell hódítani, és ez a földadat a tanítókra van bízva.” Sajátságos dolog, hogy mégis hagyták az államok a tanítókat nyomorgni, nem vették figyelembe azt, hogy az állam nemcsak a tanításhoz veszi elő a tanítónak az erejét, hanem az iskolán kívül is, hiszen ugyszólván nincs egy faluban a nép szellemi és gazdasági életének olyan tényezője, a elyhez ne vennék igénybe a tanítónak kezdeményező, szervező, fejlesztő erejét. Ha figyelembe vesszük azt, hogy egy tanítónak a tanítóképezdében 22 tárgyból kell képesítőt tennie, hogy elvárják tőle, hogy jó zongorista, orgonista, énekes, festő, mérész, gazdasz, szociálpoli ikus, művelt ember és tetejében jó tanító legyen és mindezt azért a koldus fizetésért. Azt hiszem, hogyha az elismerést a képviselőház a tanítóságnak megadja, mert hiszen tanítóságunk, különösen az újabb generáció, de a régi is minden tekintetben megállja a külföldi tanítósággal a versenyt, akkor méltán elmondhatjuk, hogy ezt a rendezést végleges rendezésnek elfogadni nem lehet.

(Hadsereg és kultúra.)

Az, amit a tanítók kívánnak, teljesen jogos és az, amit az ő egyesületük elhatározott, teljesen megálló, sőt bátor vagyok hivatkozni a t. kultuszminiszter ur tegnapi beszédére, hogy a tanítói fizetések rendezésénél az az alapev kell, hogy érvényesüljön, hogy azt, amiaz állam hasonló kvalifikációval bíró más tisztviselőinek, ad, azt kell, hogy nekik is megadja. Ha így fogjuk fel a dolgot, akkor az állami tanítót kell, hogy állami tisztviselőnek fogjuk fel, a minek egyes korolláriumai, hogy nem lehet kitérni az alól, hogy a tanítói fizetést a 11. és 10. rangosztályba felvegyük. Lehetetlen ezt nekik megtagadni, hiszen ez tökéletesen jogos és kell,

ogy a törvényhozás egyszerűen ne részletáldozatokra, hanem tömegáldozatra szánja rá magát a tanítószág érdekében, mert ha telik mindenre, lehetetlenség, hogy ne tartsuk elsőrendű közszükségletnek azt az áldozatot, amit a kultúrának hozunk. Hiszen most nettó budgetünknek 10%-át sem szánjuk rá kulturális célokra, mert körülbelül 677, egészen 700 millióra vesszük fel nettó budgetünket és 67-70 millió az, amit kulturális célra szánunk. Tehát még 10% sem. Már pedig talán mégis elvárhatjuk egy kulturális államban azt, hogyha nem is szánunk kulturális létünkre annyit, mint a hadsereg, legalább annyit szánjunk rá, amennyit anyagi létünk, mert nem elsőbrendű az anyagi léte egy államnak mint kulturális léte, kulturális egzisztenciája és fejlődése.

(Kedvezmények a katonaságnak.)

Ha egészen megelégedett tanítószágunk lesz, egy egész hadsereget fogunk kapni, amely teljesíti eni fogja a sok nyelvű nemzet összeforrasztásának nagy kulturális misszióját és akkor lehet igazán megalkotni a tiszta nemzeti magyar kultúrát. (Igaz! Ugy van!)

De végezve a tanítószág ügyével oly értelemben, hogy ez a rendezés véglegesnek nem mondható, azt a kérdést vagyok bátor a t. kultuszminiszter ur tegnapi beszéde kapcsán intézni, vajjon honnan fogja a korpótlékokat számítani, mert a korpótlékoknál méltóztatott megmondani azok összegét, de nem vagyok tájékozva két irányban, vajjon a korpótlékok számítása egyenlő elvek szerint fog-e történni az állami és a felekezeti tanítószág névze és milyen időponttól fognak számíttatni. (Felkiáltások a középben: Megmondta!) Akkor nem folytatom. T. Ház! Vagyok bátor utalni arra, hogy népoktatásunknak egy óriási hibája az, hogy népiskoláink nem teljesek, hanem csonkák. Városokban egyáltalában nem talál az ember, vagy a legnagyobb ritkaság esetében talál oly népiskolát, melynél az V. és a VI. osztály megvolna, másutt, ahol megven az V. és VI. osztály, az csak névleges és alig jár valaki az V. és a VI. osztályba, a nép úgy fogja fel ezt, hogy miután az V. és VI. osztály semmiféle előnnyel nem jár, ennél fogva a IV. osztály után arra igyekeznek, hogy fiát az iskolából kivége. En azt hiszem, hogy az ötödik és hatodik osztályt úgy lehetne megkedveltetni a néppel, ha bizonyos kedvezményt kapna az, aki a teljes népiskolát elvégzi. Hiszen felvetődött az az eszme, és nem is rossz eszme, hogy ha megadatnék az a kedvezmény, hogy aki a teljes népiskolát elvégzi, az a katonaságnál kevesebb szolgálati időt teljesítsen, aki a hétéosztályu teljes polgári iskolát elvégzi, megkapja az önkéntességi jogot. A katonaság azzal indokolhatná a kisebb szolgálati időt, hogy sokkal műveltebb embereket fog kapni, ami természetesen a kiképzés idejét is rövidebbre kell, hogy szabja, mert könnyebben fog tudni egy ilyen embert kiképezni.

(A népoktatás államosítása.)

De mielőtt a népiskola kérdéséről elmenek, lehetetlen, hogy meg ne emlitem azt a nagy elvet, amely a függetlenségi pártnak évtizedes tradíciója, amely minden nemzeti kultúrpolitikának kell, hogy végső ideálját képezze: nevezetesen a kötelező népoktatásnak ingyenességét és különösen államosítását. (Helyeslés a balfelől.) Ha most nem vagyunk abban a helyzetben, hogy az iskolákat államosítsuk, nem ejthetjük el a kultúrpolitikának azt az alap gondolatát, hogy minden népoktatás nemzeti, állami feladat. Ha most a pénzügyi viszonyok alatt nem vagyunk abban a helyzetben, lehetetlenség, hogy elejtsük ezt a nagy elvet, mert hiszen ha a pénzügyi egyensúly megengedi, hogy államosítsunk, oda kell fordulnunk a hazafias felekezetekhez, hogy ezek engedjenek az ő feltékenységükből, mert hiszen csak indokolatlan feltékenység az, amely a népiskoláknak és különösen a tanítóképesítésnek államosítását ellenzi. De kell, hogy ők ettől elálljanak, annyival is inkább, mert hiszen belátják azt, hogy egy állam, amely élni, amely kulturális módon existálni akar, öngyilkosságot követ el, ha hazafiátlan iskolafentartóknak az iskolaállítás és az iskolafentartás jogát meghagyja.

Bátor vagyok épen a tanítóképesítés államosításánál arra utalni, hogy nincs a felekeze-

teknek okuk feltékenykedni, mert azt tapasztaljuk, hogy eltekintve attól, hogy a felekezetek vizsgán jelen vannak, eltekintve attól, hogy az ő hitoktatóik által a vallás erkölcsi nevelésre befolyást gyakorolnak, a mi állami tanítóképzőink olyan generációt bocsátanak a nép közé, amely vallás erkölcsi tekintetben nagyon elsőrendű módon van nevelve, amely még az egyházi énekek terén is tökéletesen megfelel a legmagasabb egyházi követelményeknek. Tehát egyáltalában nincs okuk a felekezeteknek feltékenykedni, hogy vallás erkölcsi szempontból bármilyen sérelmet szenvednének akkor, ha lemondanának az iskolafentartás jogáról, legalább egyelőre a tanítóképesítésre nézve és a tanítóképesítés államosításába beleegyezének.

(Eskü az alkotmányra.)

Nem mehetek el a népoktatás államosításától a nélkül, hogy ne lennék bátor a kultuszminiszter ur figyelmébe azt az eszmét ajánlani, hogy addig is, míg képesek leszünk a népiskolákat államosítani, tegye megfontolás tárgyává azt az eszmét, nem volna-e helyes, hogyha a nem állami tanítók az állam alkotmányára esküt tennének. (Helyeslés.) Most ugyan is t. Ház csakis az állami tanítók tesznek esküt, a felekezeti tanítók az állam alkotmányra az állam törvényeire nem esküsznek meg. Sőt megemlítem, hogy ha megnézzük a felekezeti tanítók eskümintáját, azt látjuk, hogy egyedül csak a református tanítók eskümintájában van benn az, hogy a hitelvek mellett arra is tesznek esküt, hogy azt a generációt, amely kezük alá kerül, hazaszeretben is fogják nevelni.

A ki pedig ezt az esküt meg nem tartja, lehetne bizonyos sanctiót hozzáfűzni, hogy milyen büntetéssel sújtassék az a felekezeti tanító, ki az eskünek eleget nem tett, a ki az állam iránti köteletségének meg nem felelt.

(Az óvodák.)

Nem szabad mélyen t. képviselőház könyvű dolognak venni a népnevelés legelső tagozata, a kisdedóvodát sem, amelynek rendeltetését voltaképpen az első időben megítélni sem tudtuk. Sokkal jobban megítélték azt a román nemzetiségi, akik azonnal, amikor az óvodák felállítására engedélyeztetett, míg nekünk megfelelő óvodáink nem voltak, 1891-ben egyszerre 45 nemzetiségi óvodát emeltek, tudva azt, hogy voltaképpen azon kis gyermekeknek fantáziáját és karakterét is befolyásolja annak a kisdedóvodának a karaktere és a foglalkoztatásnak a nyelve és szelleme.

Kétségtelen, hogy nem szabad fejleszteni azt sem, a mit a román nemzetiségi nagyon jól fogtak fel és alkalmaztak, hogy a kisdedóvással egyuttal kulturmissziót lehet teljesíteni. És itt különös figyelmébe ajánlom az igen t. kultuszminiszter urnak, hogy a hol állami iskolákat méltóztatik emelni, ott azt nyomban kövesse az állami kisdedóvoda felállítás. Ennek a foglalkoztatási nyelve a törvényben meghatározva nincsen, de körrendelet intéztetett a a tanfelügyelőkhöz, hogy a foglalkoztatási nyelv más mint a magyar nem lehet és lehetetlenség is, hogy az állam más kisdedóvókat tűrjön el, mint a melyeknek más a foglalkoztatási nyelve, mint a magyar.

(A középiskolai túlterhelés.)

Még röviden bátor vagyok megemlékezni a középiskolai oktatásról, a melyre nézve egyes bajokra Goldis László t. képviselőtársam már rámutatott. Én is abban találok a középiskola nagy baját, ami felett a szülők is nagyon panaszkodnak, hogy a gyermekek otthon tul vannak terhelve munkával, hogy nagyon sok fiatal ember kerül a középiskolához tanárnak, aki teljesen praxis nélkül fog a tanításhoz és így képtelen azt a tananyagot feldolgozni. A miniszter ur ma már segít azon, nevezetesen oda rendel, igaz, hogy meglehetősen csekély fizetéssel, ideiglenes minőségben megbízott tanárokat, akik jeles más tanároknak társaságában ott a tanításban gyakorolják magukat. Alig melegszik meg egy tanár valahol — különösen a régebbi időben — azonnal áthelyezik Budapestre és így lehetetlenség az, hogy egy középiskola valami tradíciót állapítson meg módszerére nézve, valami hagyományt, amely pedig első kelléke kell hogy legyen a közép iskolai helyes oktatásnak. De sérelmes is ez a gyakori áthelyezés. Eppen az öregebb tanároknak kellene, hogy jutalmul szolgáljon,

hogy ambicionálja őket az, hogy mire gyermekei felnőnek, felkerül Budapestre és egyetemi oktatást képes adni gyermekeiknek.

(A nemzetiségi élet.)

Reméljük, hogy a közoktatásban végig a nemzeti irány fog érvényesülni. (Helyeslés.) S itt lehetetlenség, hogy megijedjünk attól, hogy a nemzetiségek mihelyt kulturális tekintetben egyetlen lépést teszünk, azonnal előállanak a magyarosításnak jelszavával. Nekünk azt, hogy magyarosítunk, szegyeink, eltagadnunk nem szabad. (Helyeslés.) Lehetetlenség, hogy eltagadjuk, sőt ellenkezőleg bizonytalljuk, hogy igenis kulturális téren kulturánk alapfeltételének tartjuk a legteljesebb, a legtokeletesebb magyarosítást. (Élénk helyeslés.) Sajátságos jelenség az történelmünkben, hogy amint Jancsó Benedek rámutat nagyon jeles munkájában, hogy amikor hazai kulturánk nem volt, amint azt Papiu Ilarianu „Istoria Romanilor“-jában említi, akkor a romanizmus állapota 1830-ban, olyan volt, hogy még Leményi püspök is magyarul beszélt...

Ugron Gábor: Leményi 48-ban is jól viselte magát!

Nagy Sándor: ... és a balázsfalvi érsek-ség templomában 1830-ban Bob püspök halála alkalmával Leményi magyar beszédet tartott. Amikor nem volt hazai kulturánk, a nemzetiségek nem léptek elő azzal, hogy magyarosítunk; de mikor látják, hogy kulturális tekintetben előre akarunk haladni, akkor állanak velünk szemben elő a magyarosítás jelszavával. Nyilvánvaló tehát, hogy amíg a nemzetiségek egyfelől azt mondták éppen a felirati vitánál, hogy nem bánják, ha kulturával asszimilálóunk, addig másfelől, ha kulturális téren előre akarunk haladni, azt mondják, hogy nem kulturális az, amely a maga országában nyelvegyiséget akar létesíteni. Nekünk éppen a multak tanúságai következtében, amelyek azt mutatják, hogy mikor hazai kulturánkat erősítjük, akkor állunk éppen szemben a nemzetiségekkel, nem szabad megijednünk. Ebben az államban, ha magyarok akarunk maradni, csak egy kultúra lehet, ez pedig az egységes magyar nemzeti kultúra. (Élénk helyeslés.)

Mivel mi ebben mindannyian bizunk, a legnagyobb bizalommal elfogadom a költségvetést. (Élénk éljenzés és helyeslés a baloldalon. A szónokot számosan üdvözlük.)

A város művásárlása.

(A művészeti bizottság megalakulása.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 14

Az Aradváros törvényhatósági bizottságának kebeléből kiküldött művészeti bizottság ma délelőtt fél tizenkét órakor tartotta alakuló ülését Varjassy Lajos elnöklete alatt. Az ülésen az Aradról távollevő Petrovits Arzén kivételével a bizottság valamennyi tagja jelen volt. Az ülés megnyitása után a bizottság elhatározta, hogy a város által megszavazott hatszáz koronaért, még a mai napon képet vásárol.

A képvásárlás megejtése előtt, a bizottság egyéb, a művészeti-bizottság hatáskörébe vágó ügyeket beszélt meg és egyuttal elhatározta, hogy minden hónapban, a közgyűlés előtt ülést fog tartani, ahol a közgyűlés elé kerülő ügyek közül a bizottság hatáskörébe tartozókat megfogja vitatni és javaslatokat fog tenni.

A bizottság — mint ismeretes — a mult hónapban felkérte Lukácsy Lajos bizottsági tagot, hogy készítsen egy tervezetet, amely a bizottság munkabeosztását szabályozza. A mai ülésen Lukácsy Lajos bejelentette, hogy a tervezet körül már jelentékeny előmunkálatokat végzett. Egyben arra kérte a bizottságot, hogy a nagy munkával járó feladat befejezésére küldjék ki segítő társul Steiner József bizottsági tagot.

A bizottság Lukácsy Lajos jelentését tudomásul vette és kívánságához képest felkérte Steiner Józsefet, hogy a tervezet munkáitai-

nak befejezésében legyen segítségére Lukácsnak.

A bizottság ezután átment a képkiállításra, ahol beható körültekintés után, Nyilassy Sándornak *A kártyások* című festményét vásárolta meg a város számára. A képet egyelőre a városházán helyezik el.

A Czárán-émlékművek.

(A Czárán-émlékbizottság és az Aradi Turista Egyesület működése. — A felügyelő-bizottság számadása. — Ujabb alkotások.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 14

Ismeretes az a nemes irányu mozgalom, melyet az Aradi Turista Egyesület és a vele karöltve működő emlékbizottság Czárán Gyula nevének megörökítése céljából megindított.

A társadalmi uton megindított mozgalom oly szép eredményre vezetett, amelynek nyomán lehetővé vált, hogy a turisták atyamestereinek emlékezte méltó módon megörökíttessék.

A nagy természetbarát és barlangkutatónak a magyar turisztika fejlesztése terén szerzett érdemeit már fennen hirdeti a menyházai fürdőparkban felállított impozáns emlékmű és a Csiky-villán elhelyezett emléktábla. Most újabb alkotásokban akarja az egyesület maradandóbbá tenni az ő nagy nevét, emlékeztét. Az e célra megindított gyűjtés oly anyagi eredményt produkált, amely az emlékmű létesítésén kívül további alkotásokat is megenged.

Az emlékmű-alap felügyelő-bizottsága tegnap este 6 órakor a vármegyeháza kistermében Schill József, a fel. bizottság elnökének vezetése mellett ülést tartott, amelynek tárgya a gyűjtések, eredmények bejelentése és a számadások felülvizsgálása volt.

Schill József elnök megállapítja, hogy a Czárán-émlékalap összes jövedelme 2140 kor. 15 fill. A bemutatott számadások szerint megállapított és elfogadtatott 1081 kor. 98 fill. kiadás, mely az alapot terheli. Az emlékművek létesítése után tehát a Czárán-alap még 1458 kor. 17 fill. tiszta tőkével rendelkezik.

A felügyelő-bizottság a számadások elkészítése és felülvizsgálása után a megjelent tagokkal Czárán-nagybizottsággá alakult át és folytatolagos ülést tartott. A nagybizottság elnöke id. Nachtnébel Ödön kir. tanácsos levéltárgy kimentvén távol maradását, a bizottság Schill József I. alelnököt kérte fel elnöklésre.

Schill József elnök üdvözlö a bizottság megjelent tagjait, megnyitja az ülést, szép szavakban emlékezik meg a Czárán emlékgyűjtéséről, a bizottság megalakulásáról és eredményes működéséről, a létesített emlékművek leleplezéséről és a Menyházán tartott Czárán ünnepély lefolyásáról.

Ezután Schmidt János dr. emlékezik meg a nagybizottság volt elnökéről, Várárhelyi Béláról, ki életében állandóan nagy érdeklődéssel kísérte az egyesület és bizottság működését. Javaslataira ezután a megüresedett elnöki helyre a bizottság Kabdebó Géza nyug. ezredesi választotta meg egyhangulag.

Schill József, mint a felügyelő bizottság elnöke jelenti, hogy a számadási okmányok felülvizsgáltattak és a számadások teljes rendben találtattak. A nagybizottság egész terjedelmében elfogadja és tudomásul veszi a jelentést és a felügyelőbizottságnak, valamint a pénztárnoknak a felmentvényt megadja. Ezek után Schill József elnök kéri a nagybizottságot, hogy a Czárán emlékműnek létesítése után fenmaradt összegnek hova fordítása iránt határozzon. A határozathozatal előtt Schmidt János dr. kéri a bizottságot, hogy a megmaradt összeg tovább

kezelésével bizza meg az aradi turista egyesületet, a rendelkezési jog, oly irányu megszorításával, hogy az csakis kultur turisztikai alkotásokra legyen fordítható.

Javasolja továbbá, hogy a nagybizottság maradjon meg ezután is permanens működésben. A bizottság kimondja, hogy továbbra is működésben marad s hogy a megmaradt összeg kezelésével az aradi turista-egyesület bizza meg. Az összeg hova fordítása tekintetében egyelőre nem hoz végleges határozatot, hanem fölkeri az aradi turista-egyesületet, hogy jövő évi szeptember hó 15-ig, dolgozzon ki egy részletes tervet, mely tájékoztat nyújtson arra nézve, hogy mely turisztikai alkotások volna legelső sorban létesítendőek.

Jelen voltak: Kabdebó Géza, Schill József, dr. Schmidt János, Knarr Lajos, Abrai Lajos, Tomasyik János, Wirth János, Kovács Gyula, ifj. Nachtnébel Ödön, Erdélyi Gyula, Vizer Aladár, Kultsár István, Thómes Rezső, Spiroch Lajos, Kalmár Árpád, Ritt Gyula.

Közös sors.

— Sulkowsky hercegnek a Lujza grófocsa sorsára jutott.

— ?

— Ő is Uldvany-botrány hőndője lett.

Bögöte és a néppárt.

A „hóbortos anarkista mágnás.”

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, december 14

Bögöte, a kis vas megyei falu nagy hírnevére az azon a réven, hogy ott a szocialista érzelmeiről ismeretes fiatal gróf, Batthyány Ervin nemrég a maga költségén iskolát nyitott. Az iskola miatt aztán, amelybe tanítónak Tarczai Lajost, a budapesti szocialdemokrata párt egyik vezető emberét tette meg, nagy zenebona támadt s eleinte a hatóságokkal is baja volt. Erről az iskoláról mérges cikket írt abban az időben a *Néppárt* című lap „A Bögötei népbolondítások felszülése” címen. A mérges cikkek így hangzott:

Bögöte kis falunak Batthyány Ervin hírhedt hóbortos anarkista mágnás az ura. Becsületes, józan, hazaszerető, vallásos nép lakott ott. A földesur, aki életének nagy részét külföldön töltötte el, most elhatározta, hogy az ő bolondos és istentelen gondolkodása szerint gyurja át a szegény emberek gyermekeinek lelkét. Új iskolát állított fel rettenetes vagy áldozatokkal s abban egy busásan fizetett anarkista bochert, egy bundaforgató, elvtagadó, koncert elő-haló népbolondítót hozatott Pestről. Ebben az iskolában a világ legrégibb hazugságait akarták tanítani. Tarczai Lajos, egy csuf, vörös pesti zsidó fiu lett volna az igazgató, aki száz helyen szerepelt, mint nyílt istentagadó, vallás-nyalázó és felségsértő, népbujtató. Ez a felvukodott és elméjében megzavarodott istentelen zsidó kaparintotta volna karmait közté az ártatlan gyermekeket és nevelte volna őket szocialdemokráciára és világfelforgatásra. A biblia helyett talán inkább a talmudot s a szabad szerelem tanát tanította volna. Ilyen pokoli munkára lett volna képes a bolondos bögötei gróf és felbérelt népbuittói.

Most vasárnap ünnepélyesen akarták megnyitni az iskolát s erre az ünnepségre meghívták Csizmadia Sándort, aki lejött verset szavalni. A bögötei nép azonban meg-husította az istentelen iskola megnyitását s megtanították a tanítókat. Nem kell a sakter-kés, éljen a kereszt! Kvártélyozzon a gróf kehes lovakat, meg koszos malacokat az anarkista iskolába.

Az ékes cikk miatt úgy gróf Batthyány Ervin, mint Tarczai Lajos sajtópört indított Huszár Károly szerkesztő ellen. Ezt az érdekes sajtópört ma tárgyalta a bud pesti esküdt-bíró.

Huszár Károly, a vádlott, kijelentette a kihallgatása során, hogy a cikk megírását, tekintettel a Bögöten történetekre, hitbéli és hazafias kötelességének tartotta.

Elnök: De miért támadott személyeket?

— Hat éve vagyok újságíró s ezt sohasem tettem, csak most, amikor azonban a másik oldalról is személyeskedtek velünk. Nem volt más nevünk, csak ilyen: papesacsik, papszamarak!

Zboray Miklós dr. védő megengedni kérte a bizonyítást arra nézve, hogy minő állapotokat teremtett Bögöten a kérdéses iskola. A faluban attól fogva — amint védené is mondotta — ember-ember ellen, testvér a testvér ellen támadott. Még az iskolágyerekek is háboruszkodtak egymással. Kihallgatni kéri erre Gyula Pál római katolikus káplánt és ezenfelül több okirat felolvasása is elrendelendő, így a többek közt ama közigazgatási bírósági aktáké, amelyek szintén bizonyítják, hogy a Bögötei iskola az igazságok állandó fészke volt. Ki fog derülni az iratokból továbbá, hogy az iskolát hatósági engedelem nélkül nyitották meg s így az „zugiskola” volt.

A panaszosok ügyvédje, Balog dr. legelőbb is Gyula káplán kihallgatása ellen tiltakozik, mert ezt egy másik sajtópörben, éppen gróf Batthyány panaszára csak nemrég ítélték el: így neki haragosa. Nem áll az sem, mintha a bögötei iskola „zugiskola” lett volna, mivel hogy nem birt a megnyitásra hatósági engedéllyel. Ilyen engedélyre szükség nincsen. A magániskolát csak bejelenteni, azután a tantervét bemutatni kell. Ez pedig megtörtént s némi fennakadást csak az okozott, hogy a tantervet három nappal a megnyitás után mutatták be. Felemlítették még, hogy Tarczai a községben szocialista, még pedig olyan szocialista nyomtatványokat terjesztett a nép közt, amelyek miatt az ügyészség pört indított volt igazgatóján. Ez igaz, de csak úgy adja vissza a teljes igazságot, ha hozzátesszük, hogy az esküdt-szék utóbb nem találta azokat igazgató tartalmuaknak és felmentő ítéletet hozott a miattuk folyt sajtópörökben.

Az esküdtbíró: visszavonult, hogy határozzon a bizonyítási kérdésében.

Az esküdtbíró: a bizonyítási eljárás befejezése és a vád és védbeszéd után a vádlottat felmentette.

IRODALOM ES MŰVESZET

A színház műsora:

Szombath: Rab Mátyás, operetta (Bérlat B.)
Vasárnap: Délmán: Dorrit kisasszony, vígjáték. Este: Rab Mátyás, operett. (Bérlat C.)

Rab Mátyás.

(Dallátok 3 felvonásban. Írta: Rajna Ferenc. Zenéjét szer-zette: Czobor Károly. Bemutató előadás.)

Difficile est satum non scribere. Latin idézet-tel kell kezdenünk, mert ez megfelel a szellemes szövegíró utasításainak. A Rab Mátyás harmadik felvonásában ugyanígy Czódik mesternek, aki Prágában zsidó volt, Magyarország határán azonban már királyi ceremóniás mester, latinul kell beszélnie. Ez az egyetlen vice ebben a szegény Rab Mátyásban. No meg az, hogy mindenki inkognitóban mutatkozik be, csak azért, hogy legyen mit levelelniök. Gabirol diák például gróf, Mátyás király a Ghetto-ban sétál, mint közönséges diák, Drágfi ur passzionátus paraszt és kengyelfutó. Hogyha már ennyire ismerjük, illetőleg nem ismerjük a szereplőket, illik még azt is megmondani, hogy Mátyás azért Rab Mátyás, mert Prágában Pobjebrád foglya és szabad óráiban a Ghetto-ba jár, ahol szerelmes, nem egy zsidó lány-ba, hanem egy grófnőbe, aki szintén inkognitóban szaladgál Prágában, mint mükedvelő zsidó.

A kis ügynek az a vége, hogy Mátyás király egy vegyes társaság kíséretében Magyarországra tér, a határon kankánt táncol és miután köszönettel nyug-tázza a határszéli öreg zsidó pap áldását, lóra ül és bevonul Magyarországra, hogy harminchétf évig dicső-ségesen uralkodjék. Ugye szép darab? Ehhez a da-rabhoz van muzsika, különben nem volna dalljáték. A zenét Czobor Károly cselekedte meg. Csupa is-

merős dallam: a Hajduk hadnagyának összes zene-számaival átvette Czobor, amihez elvégre joga volt, mert azt is ő írta.

A színház ezt a kellemetlen darabot jobb ügy-höz méltó ambícióval állította ki. A szereplők mindent megtettek, hogy a Rab Mátyás sikert arasson. Különösen dicséret illeti meg Sz. Rontay Boriskát, aki a címszerepben gyönyörűen táncolt, remek ruháival pedig feltűnést keltett. Nagyon jó volt Zalay Margit. Pócsy Gergő szerepében. Kedvesen énekelt és ügyes játékaival szép sikert aratott. A humort Nyáray Antal Czódik hitközségi szolga és Zsigmondy Anna Mindi szakácsné szerepében képviselték. Nyáray eredeti humorral, kacagtató ötletekkel adta a zsidó szolgálát és különösen a harmadik felvonásban ke tett falrengető kacagást egy pár s került vicceivel. Zsigmondy Anna nagyon ügyes volt. H. G.

A szent bank panamai.

Udvarý és bűntársai.

Aradi Közlöny távirati értesítése.

Arad, december 14

Már tegnap megírtuk, hogy a Központi Néptakarékpénztár titkárát, Horváth Bélát és a „főreszvényest”, Szevera Károlyt, egy milliós örökség várandóját letartóztatta a rendőrség, a főember, Udvarý Ferenc dr. pedig hétfőn reggel végérvényesen megszökött. Udvarý még vasárnap Budapestre jött vissza, Ráth Endre országgyűlési képviselőnél rendezni próbálta az ügyet, de mert lehetetlen volt, kerekét oldott. A rendőrség pedig egészen tehetetlen ezzel az urral szemben, akit mentelmi jog véd. A rendőrség sürgős átiratot intézett az ügyészséghez, hogy indítsa meg az eljárást Udvarý ellen és kérje ki a képviselőháztól, de mire ez megtörténik, Udvarý már túl lesz hegyen-völgyön.

Marinovich kapitány erélyesen vezeti a vizsgálatot.

Horváth Béla igen súlyos és terhelő vallomást tett. Kezdetben tagadott mindent, de később a bizonyítékok súlya alatt vallott. A Néptakarékpénztár nemcsak Szevera nevére, hanem más nevekre is állított ki szivességi betétkönyvecskéket, amelyeknek ellenértéke a takarékpénztár pénzszerkevényébe soha bele nem került. A könyvecskékkal azután az intézet házi ügynökei, vagy a betevők gyanánt megnevezettek hazáltak és becsapták az embereket.

Horváth Béla vallomásai különösen egy régen nyugalmazott magasrangú katonatisztet terhelnek, aki a Kristóffy-éra alatt szerepet játszott. Állítólag ez segédkezett Udvarýnak a betétkönyvek körül.

A másik letartóztatott, Szevera Károly, szeretné magáról teljesen elhárítani a családódiát. Azt kereken tagadja, hogy neki a betétkönyv hamisításában valamely része lett volna. Miután pénzre volt szüksége, belement abba, hogy a betétkönyvet 50.000 koronáról az ő nevére állítsák ki, amit annál nyugodtabban tehetett, mert azt mondták neki, hogy a betétkönyvet 1908-ig vinkulálják, ami annyit jelent, hogy addig senki egy fillért sem vehet ki a könyvre, addigra pedig Udvarý az ő nagynevű támogatói segítségével okvetlenül rendbehozza az összes ügyeket. Szevera arra is számít, hogy az anyja kifizeti az 50.000 koronát a károsultaknak, ezzel pedig, miután az okmányhamisításban neki része nincsen, ő kiszabadul a csávából.

A két letartóztatott embert a rendőrség ma délben adta át az ügyészségnek.

A mai délelőtti első kihallgatottja a Néptakarékpénztár pénztárosa, Medgyesy Károly volt. Egy tízenhat éves gyerek, akinek szereplése a legexklatansabb bizonyítéka azoknak a cudar á-

goknak, amelyek az Udvarý takarékpénztárnál folytak. Medgyesy katonaintézetben nevelkedett, de szembaja miatt onnan el kellett mennie. Atyja ismerte Udvarýt és beajánlotta hozzá a fiút, akit 60 korona fizetéssel pénztárosnak alkalmaztak. Ez azonban csak címzetes hivatal volt, mert Horváth kezelt mindent, a szerencsétlen fiú pedig aláírt mindent, amit eléje tettek. Fogalma sincsen arról, hogy hány takarékpénztári könyvet írt alá és hány van közülük olyan, melynek ellenértéke az intézetnél be nem folyt. A fínt kihallgatása után Marinovich kapitány elbocsátotta. A Néptakarékpénztár alapítói és ajánlói közül a nevesebbek ezek:

Vaszary Kolos bibornok-hercegprímás, Kohl Medárd püspök, Várossy Gyula kalocsai érsek, Zichy Aladár gróf, a király személye körüli miniszter, Rakovszky István, Molnár János kanonok, Vay Péter gróf, pápai protonotárius, Majláth gróf erdélyi püspök, Giesswein Sándor kanonok, Odray Celesztin hatvani prépost, Csekonics Endre gróf, v. b. t. t., Esterházy Miklós gróf, Kanter Károly budavári apátplébános, Esterházy Miklós herceg, Mattyasovszky Lajos pápai lovag, Csillag Gyula egyetemi tanár, keresztes vitéz, Fürster Aurél néppárti orsz. képviselő, Darányi Ferenc néppárti orsz. képviselő, (felügy. bizottsági tag), Mihályfi Ákos és Kiss János egyetemi tanárok a teológiai karon, továbbá a néppárt összes tagjai és „sokan mások” — mint a szent bankok prospektusai hirdették.

Udvarý Ferenc képviselő ellen egyre érkeznek a följelentések. A rendőrségen a legutolsó följelentést Bogár Imre tette, aki hivatalos szolga volt Udvarý bankjában. Bogár 1904. márciusában lépett a bank szolgálatába. 5600 korona biztosítékot adott Udvarýnak, abból azonban 600 koronát idővel visszakért. Fizetése 90 korona volt havonta, ezt megkapta mindig, ha nem is rendesen. A múlt héten azonban nem kapott semmit. A mindenéből kifosztott és állás nélküli ember ma délelőtti azután följelentést tett Udvarý ellen.

A szédelő képviselő bűnös manipulációi tönkretették Udvarý feleségét is, akinek birtokára 200.000 koronát vett föl, hogy üzelmeit leplezze.

A károsultak között van a rozsnyói káptalan is, amelytől 90.000 koronát csalt ki Udvarý.

A makói lovag.

Neuman-Nemes pörei.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

december 14

Érdekes rágalmozási pörben tartott tegnap tárgyalást a szegedi büntető járásbíró. A vádlott Neuman (Nemes) Lázár, a makói ifjuság egyik szereplője, akit rágalmozás és becsületsértés miatt följelentett Wolf Antal szegedi, 46-ik gyalogezredbeli hadnagy.

Neuman (Nemes) Lázárnak ez a negyvenedik rágalmozási pöre, amely a szegedi büntetőbíróknál folyik. Ő ugyanis valami megmagyarázhatatlan hajlammal fogva olyan hangon szokott beszélni, leveleket és nyilttereket írni, hogy a címzettek mindig kénytelenek a bírósághoz fordulni elégtételért. A szegedi vizsgálóbíró Neuman-Nemes ellen a napokban rendelte el a 39-ik rágalmozási sajtópörben a vizsgálatot.

Ez a legutóbbi pöre egy lovagiasan indult afférnak az utójátéka. Gerő Géza dr. makói ügyvédet ugyanis megsértette Neuman-Nemes. Az ügyvéd erre megbizta Wolf Antal szegedi hadnagyot és még egy arátját, hogy nevében kérjenek elégtételt a sértőtől. Azok megindi-

tották a lovagias eljárást, és akkor úgy értesültek, hogy Neuman-Nemestől nem lehet lovagias elégtételt kérni. Ilyen értelemben készítették el a jegyzőkönyvet és ezzel a felek részéről befejezettnek nyilvánították az ügyet — a lovagiasság szabályai szerint.

Neuman-Nemest — úgy látszik — kellemetlenül érintette az, hogy vele nem akarnak duellálni és haragjában sértő levelet írt Wolf hadnagynak. Többek között azt is írta, hogy majd beszél az ezredessel és bevádolja a hadnagyot. Wolf a levél miatt följelentette Neuman-Nemest, aki most állott a szegedi büntető járásbíró előtt.

Az ügyet Bay Bertalan kir. aljárásbíró tárgyalta. A vádlott azt állította, hogy az ügy elévült, mert ő még július 12-én írta a levelet Wolf hadnagynak s így a törvényben a följelentésre előírt három hónap már októberben letelt. A levél ugyan augusztusról van keltezve, de a dátumot utólag megváltoztatták. Az elévülés bizonyítása végett tanuk beidézését kérte. A bíróság helyt adott a kérelemnek s a tárgyalást elnapolta.

Forrong a koalíció.

Kossuth Ferenc levele.

Ki volt indiskkrét?

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, december 14

Kossuth Ferencnek a függetlenségi párt-szervezkedés dolgában kibocsátott levele, amelynek hangját s a benne levő utasítást a koalíciónak nem 48-as tagjai — mint Budapestről táviratozzák — szerfölött sérelmesnek tartják, valósággal forrongásba hozta az alkotmány- és a néppártot. Andrássy Gyula grófot és Széll Kálmánt különösen bántja a levél, melynek eredményét és hatását nagyon károsnak tartják a koalícióra s a pártok eddigi összetartására. Andrássy Gyula nem csinál titkot abból, hogy a levél igen kellemetlenül érintette. A néppártot épen úgy izgatja a dolog. Politikai körökben azonban bizonyosra veszik, hogy a pártok közötti konfliktust sikerül hamarosan békésen elintézni.

A függetlenségi párt tagjai úgy fogják föl a dolgot, hogy a koalíció keretén belül minden pártnak megvan a maga akciósabadsága és minden esetre szabadon rendelkezhetik a maga szervezkedése dolgában.

Ma a képviselőház folyosóján is sok szó esett a körlevélről. Néhány konzervatív hajlandóságu képviselő a párt újságíró-képviselőit tette felelőssé azért, hogy a bizalmas körlevél a sajtóban megjelent. Hódi Gyula függetlenségi képviselő erélyes szavakban tiltakozott az ellen, hogy minduntalan újságíró-képviselőket illessenek gyanúsításokkal. Hivatkozott a mentelmi bizottság ülésére, amikor Plósz Sándor vád alá helyezését tárgyalták és amelyről majdnem minden bizottsági tag beszélt el bizalmas dolgokat, csak éppen ő nem.

Kállay Tamás, Hódi elvtársa, ezeket mondta:

— Miért bántjátok a sajtót, inkább rendezétek a dolgokat okosan. Évente 30000 forint folyik be tagsági díjakban és nem tartották érdemesnek ezt a bizalmas levelet ajánlva elküldeni. A szolgára bízták, az pedig osztogathatta, ahogy neki tetszik.

Nagy György, a temperamentumos fiatal 48-as honatya így nyilatkozott:

— A sajtó egyáltalán nem követett el indiszkréciót. Többségi párt vagyunk, semmi

szükség sincsen arra, hogy a szervezkedést titkoljuk.

Hir szerint az állítólagos indiszkréciót olyan képviselő követte el, aki nemcsak hogy nem újságíró, hanem nem is tagja a függetlenségi pártnak és nem tudni, mi módon jutott a levélhez, amelyet azután ő helyezett el néhány lapban.

Egy újságíró kérdést intézett *Justh* Gyulához, hogy miként vélekedik *Kossuth* Ferenc leveléről. *Justh* így válaszolt:

— Én természetesen tartom, hogy minden párt igyekszik szervezkedni és így a 48-as párt is.

Ma délelőtt *Wekerle* Sándor miniszterelnök, *Andrássy* Gyula gróf belügyminiszter és *Zichy* Aladár gróf felkeresték lakásán a beteg *Kossuth* és megállapodtak vele abban, hogy a függetlenségi párt elnöke valami nyilatkozattal ki fogja békíteni az érzékenykedő többi pártot.

Széll Kálmán egyébként így nyilatkozott a sok port felvert levélről:

— *Kossuth* levelének tartalma, — mondotta — alkalmas arra, hogy zavart és visszavonást keltsen a koalíció között. Én attól tartok, hogy míg mi itt támogatjuk a kormányt, tisztelve egymás elveit és kerülve az ellentéteket, *Kossuth* levele alkalmas lehet arra, hogy az országban a koalícióban levő pártok *harca* legyenek egymással. Ezt pedig nagy bajnak tartanám az ország jelenlegi körülményei között. Meg vagyok győződve arról, hogy *Kossuth* Ferencnek ismert korrekt felfogásától és gondolkozásától távol áll ez a szándék, de attól tartok, hogy a levél alkalmas a lelkek megtévesztésére és így áldatlan viszálykodás teremtésére.

Kossuth Ferenc leveléről a lapokban megjelent hírekre vonatkozólag egy a kormányhoz közelálló könyvnyomatos, a *M. T.* a következőket jelenti:

— A sok port fölvert körlevél, amelyet *Kossuth* Ferenc mint a függetlenségi párt elnöke a párt tagjaihoz intézett, teljesen helytelen magyarázatokra adott alkalmat. A koalíció minden egyes pártjának joga van a szervezkedésre és a függetlenségi párt úgy fogja föl ezt a jogot mint kötelességet, kötelesség annál inkább, mert a koalíció más pártjai is szervezkednek, jelesül az alkotmánypárt az ország sok helyén. Aki azt kívánja, hogy a függetlenségi párt mondjon le országos szervezeteinek főtartásáról, fölfrissítéséről és továbbfejlesztéséről, az *lehetetlenséget* kíván és e kívánságnak a függetlenségi párt soha semmi körülmények között *nem tehetne eleget*. De meg az országnak sem lehet érdeke, hogy legnagyobb pártja szervezet és vezetés nélkül álljon.

A kormány közegeiről abban az értelemben emlékezett meg *Kossuth*, hogy *kötelességük a pártatlanság*. Ez ellen senkinek sem lehet kifogása. Különben *Kossuth*hoz semmiféle illetékes helyről észrevétel nem tétetett, nem is lett volna tehető, mert *Kossuth* pártelnöki kötelességének határait egy hajszállal sem lépte túl és ennek következtében pártelnöki hivatásának teljesen korrekt, lojális gyakorlásában *semmi oldalról semmiféle beavatkozást meg nem engedne*.

Ez a közlemény csak késő este jelent meg és így az érdekelt politikai körök még nem szólhattak hozzá.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az *Aradi Kereskedők Takaré- és Hitelszövetkezete* kéri mindazokat, akiknél a IV. évtársulatra aláírási iva vannak, hogy azokat a szövetkezet irodájához juttatni sziveskedjenek. Az elnökség.

A németországi válság.

Pokolba a bandát!

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesítése. —

Arad, december 14

A német birodalmi gyűlés fölmozgatásában mindenestre az a legérdekesebb jelenség, hogy a császár a szociáldemokraták és a klerikális centumpártiak ellen egységesen volt kénytelen eljárni. Az új választásokon tehát e két ellentétes pártnak együttesen kell küzdenie megerősítéseért, hogy pozícióját az új birodalmi gyűlésen is megtarthassa a kormány gyarmatügyi javaslatával szemben.

Ez a váratlan feloszlítás, amelyre nem is lett volna szükség, mert hiszen a harmadszori olvasásnál el lehetett volna esetleg tüntetni ezt a csekély szavazati különbséget, úgy tűnik föl, mint a császári abszolút hatalom tüntető dokumentálása.

A nagy politikai szenzációról ma a következő távirati értesítést kaptuk:

Berlin, dec. 14. Hir szerint már kitűzték a birodalmi gyűlés új választásának határnapját. Eszerint a választást 1907. február 6-án, vagyis öt nappal a törvényben megkövetelt legkésőbbi határidő előtt fogják megtartani.

Berlin, december 14. A *Morgenpost* jelenti: Vilmos császár közt, aki csak tegnap tért vissza egy vadászati kirándulásról és Bülow herceg birodalmi kancellár között, a birodalmi gyűlés amaz ülése előtt, mely a birodalmi gyűlés feloszlításával végződött, igen élénk sürgönyváltás folyt. Hir szerint a császár e sürgönyök egyikében a birodalmi gyűlés feloszlításáról nagyon erős szavakkal nyilatkozott. Szavainak az értelme állítólag az lett volna, hogy a birodalmi képviselőket a lehető legnagyobb gyorsasággal kell hazaküldeni.

Karlsruhe, dec. 14. A kormány hivatalos lapja, a *Karlsruher Ztg.* vezércikkben foglalkozik a birodalmi gyűlés feloszlításával. A lap hevesen megtámadja a centrumot, mely magatartásával pártpolitikai célokat követett és ki akarta próbálni a maga erejét a kormányval szemben.

Berlin, dec. 14. A birodalmi gyűlés tegnapi viharos ülése közben a parlament folyosóin hire futott, hogy a császár rendkívül föl van háborodva a centrum viselkedése miatt és *Ballestrem* gróf elnökhöz rideg hangú távirattal intézett, amelyben megróttá a parlamentet. Beavatottak beszéltek, hogy a császár távirata e szavakkal végződött:

— Az egész bandát a pokolba kergetem.

Titkok egy garnizonból.

Párbajügyekből — pörösködés.

A Zsedényi-Formanek affér.

— Az *Aradi Közlöny* távirati értesítése. —

Arad, december 14

Feltűnést keltő cikket írt „Titkok egy garnizonból” cím alatt a *Pesti Hírlap* ez évi Szent István napi számában *Zsedényi* Ede fővárosi tanító. A cikk tartalma nagy forrongást idézett elő a benne foglalt intim részletek miatt a budapesti I. honvédgyalogezred tisztikarában s *Fabritius* Győző, a Ház feloszlatója, *Bothmar* Alfréd báró ezredesek, továbbá *Formanek* Lázár munkácsi honvédmajor, valamint az I. honv. gyalogezred tisztikara provokálták *Zsedényt*. Az első párbajt augusztus 24-én a legsúlyosabb feltételek mellett *Formanek* Lázár őrnaggyal kellett volna megvívnia *Zsedényinek*.

A párbaj színhelyén a kitűzött időben meg is jelentek a felek s a segédek. Ekkor váratlan dolog történt. Az nap kora reggel jelentkezett *Formanek* segédeinél egy magát *Czap-*

finger, *Czakó*, dr. *Cselényi-Patzák* Károlynak nevező egyén, aki szélhámuskodása miatt most is le van tartóztatva, s diffamáló dolgokat közölt *Zsedényiről*, a többek között elmondotta, hogy *Zsedényt* 1898-ban egy becsületbírószág *diskvalifikálta*. A párbaj erre abban maradt, s *Zsedényi* segédei kérelmére becsületbírószág elé került az ügy.

Itt aztán *Zsedényi* előadta, hogy őt 1898-ban csakugyan *diskvalifikálta* egy becsületbírószág, de a *diskvalifikáló* ítélet alapjául szolgáló tanuvallomások tevői ellen rágalalmazási pört indított s ezeket a büntető járásbírószág el is ítélte. Ekképen megdőlve a tanuk szavahitelsége, újabb tárgyalását kérte az 1898-ban ítélettel eldöntött becsületbírószági ügynek. A becsület bírószág tagjai azonban tekintettel arra, hogy a régebbi becsületbírószág tagjai közül csakis a polgári állású egyének egyeztek bele az újabb tárgyalásba, a katonai tagok ellenben nem, kimondotta, hogy nem érzi magát hivatottnak a régebbi bírószág tagjainak nem egy értelmű nyilatkozatai folytán az ügynek újabb tárgyalására. Ezen határozatot *Weeber* Alfréd alezredes és *Kleszky* Ottó őrnagy, *Formanek* segédei levelben tudatták *Zsedényi* megbízottaival, azaz a megjegyzéssel, hogy *Formanek* ezek után nem vesz elégtételt.

A levél tartalma, de különösen az a tendenciája, hogy szándékosan mellőzte mindenütt *Zsedényi* neve mellől az „ur” címzést, arra indította *Zsedényt*, hogy a tiszteknek ezen sértő szándékkal írott levelére levelben feleljen. Ezen levelben ezeket írta a két törzstisztnek:

„Érthető megdöbbenéssel olvastam tehát azokat a sorokat, amelyekről ma sem tudom elhinni, hogy 2 vitéz katonától származik. Mert nem feltűnő bátorságra vall az olyan eljárás, mikor valaki elégtételt nem kér és nem ad, de ugyanakkor sérteget.”

Ezen levél tartalmáért *Zsedényi* Ede ellen rágalmazás és becsületsértés vétségeiért emeltek panaszt *Weeber* Alfréd alezredes és *Kleszky* Ottó őrnagy. Ma tárgyalta ezt az ügyet a büntető járásbírószágnál Császár járásbíró. A tárgyaláson *Zsedényi* beismerte a levelek mását s újból hangoztatta, hogy gyávaságnak tartja azt az eljárást, ha olyan egyént sérteget valaki, akitől elégtételt nem vehet. A lefolytatott tárgyalás után a bíró *Zsedényt* kétféle becsületsértés vétségeért 10—10 kor. pénz-büntetésre ítélte. A panaszosok ügyvédje, mivel a bíró a 9. §-t alkalmazta, kénytelen volt megnyugodni az ítéletben, de *Zsedényi* felebezést jelentett be az ítélet ellen a bűnösség kimondása miatt.

MULATSÁGOK.

Az izr. nőegylet estélyei.

— Az első táncestély. —

Arad, december 14.

Holnap, szombaton este tartja az aradi izr. nőegylet a Központi Szálló termében az első, táncmulatsággal egybekötött tánc estélyét. A huzgó rendezőség igazán mindent megtett a siker érdekében és kettőzött szorgalommal végezte előkészületeit, hogy egy minden irányban tökéletes sikerű estélyen egyesítse városunk és vidékének közönségét.

A tizenöt tagú hölgybizottság a legkisebb részletre kiterjedő figyelmességgel végzi nehéz feladatát, mely első sorban oda irányul, hogy fesztelen, kedélyes estélyen varázsoljon vissza egy olyan vidám mulatságot, amelyen a csilárok pazar fényétől ragyogó parketten a táncgyönyörétől mámoros párokat csak a reggeli szürkület választja el egymástól. A nőegylet fényes sikerű estélyeinek sorozatához holnap egy újabb siker járul, egy olyan mu-

latságé, amelyről a távozó közönség azzal bucsuzik, hogy: viszontlátásra a második estélyen!

Ezt, a résztvevőkre nézve ép oly kellemes, mint az egyesületnek feladatai szempontjából kívánatos eredményt ambicionálja a tizenöt tagu rendezőség, amelynek tagjai közül az első estélyen Keller Izsné, dr. Kovács Marcelné, dr. Mittler Izidorné, Montág Sándorné és dr. Tisch Mórné viszik a háziasszonyi tisztet.

A zenét, mint már említettük, a szegedi *honvédeknek* szolgáltatja, amely többször vendégszerepelt már Aradon és nagy népszerűségnek örvend.

A rendezőség ez uton is figyelmezteti a közönséget, hogy az estély este fél kilenc órakor kezdődik és a bejárás a Központi Szálló tánctermébe nem a szálló kapuján át, hanem a *Salacz-utcai bejáratnál* történik.

(=) **Szilveszter-estély Ujaradon.** Az Ujaradi Kereskedők Köre december 31-én este 8 órakor a Martini-féle sörcsarnok helyiségeiben saját pénztára javára zártkörű szilveszter-estélyt rendez. Belépő-díj személyenként 1 korona.

A lóversenyek áldozata.

Sikkasztó tisztviselő.

— *Arad. Közlöny* távirati értesítése. —

Arad, december 14

A fővárosi rendőrség — mint budapesti tudósítónk jelenti — körözölevelet bocsájtott ki egy városi tisztviselő ellen, aki a fővárosi tisztviselők által alakított magánjellegű takarékpénztártól 8000 koronát sikkasztott és megszökött. A szerencsétlen fiatal tisztviselőt a lóverseny játék tette tönkre. Minden pénzét eljátszotta és mert az elvesztett pénzt vissza akarta nyerni, bűnös utra lépett és a sikkasztott pénzből folytatta a játékot.

A sikkasztó: *Pázmán* Richárd budapesti születésű 31 éves nős tisztviselő, aki a fővárosi központi pénztárban, mint számtiszt volt alkalmazva. Törekvő, intelligens tisztviselő volt, akit főnökei és hivatalnoktársai egyaránt szerettek. Egy évvel ezelőtt alakult meg „a fővárosi tisztviselők magánjellegű előlegezési és takarékszövetkezete”, amelynek pénztárosaül Pázmán választották meg. A szövetkezet elnöke, *Melly* Béla fővárosi tanácsnok lett. Ez év elején Pázmán csodálatosan megváltozott. A lóversenyszenvedély annyira a hatalmába kerítette, hogy munkáját elhanyagolta, rendetlenül járt a hivatalába és minden pénzét kivitte a lóversenytérre. Szerencsétlenül játszott és állandóan minden lóverseny évadban kint hagyta egész fizetését, úgy, hogy feleségének, aki szintén hivatalnoknő, 90 korona fizetéséből éltek.

Pázmán megváltozott életmódja és viselkedése gyanút keltett a takarékszövetkezet elnökében, *Melly* Béla tanácsnokban, aki e hónap 12-én délután 4 órára a takarékszövetkezetnél pénztárvizsgálatot rendelt el. A kitűzött időben megjelent a felügyelőbizottság a takarékszövetkezet helyiségében, de *Pázmán* nem jelentkezett. Kiküldöttek Ferenc-körut 43. szám alatti lakására, ahol azt a felvilágosítást kapták, hogy reggel óta nem volt otthon. Erre felnyitatták a pénztárt, megtartották a vizsgálatot, amelynek végeztével konstatálták, hogy a pénztárból 8100 korona hiányzik, amely összeget *Pázmán* elsikkasztotta. *Melly* Béla tanácsnok erre feljelentést tett a rendőrségen, amely megindította a nyomozást. Megállapították, hogy *Pázmán* 12-én a nyugati pályaudvarról Bécsbe utazott. Tegnapi reggel *Melly* levelet kapott *Pázmántól*, mely a következőképp szól:

„Nagyságos Uram! Bejelentem, hogy 8000 koronát sikkasztottam, a pénzt lóversenyen és osztálysorsjátékon játszottam el. Bocsásson meg és kérje meg a tisztviselő társaimat, hogy ne tegyenek ellenem feljelentést. Hétfőig az ügyet rendezem. Tisztelettel *Pázmán* Richárd.”

Tegnap délután *Pázmán* Bécsből telefonált *Mellynek*, a hivatalába. Megkérdezte:

— Tett ellenem feljelentést a rendőrségen tanácsnok ur?

Melly igenlő válaszára így felelt:

— Akkor Isten önnel tanácsnok ur. Megyek vissza a szobámba és agyonlövöm magamat.

Ezzel letette a telefon hallgatót és megszakadt a beszélgetés. Az öngyilkosságáról azonban még nem érkezett jelentés. A rendőrség körözölevelet adott ki a sikkasztó ellen.

Egy későbbi távirat jelenti, hogy *Pázmán* ma Bécsből Budapestre érkezett és önként jelentkezett a rendőrségnél, amely *letartóztatta*.

Főhámadt élcek.

A harmadik egyetem.

Az ujfelhértői csodarabbi előtt megjelent két pörös fél. Az egyik elmondja a panaszát, amire a rabbi megjegyzi:

— Igazad van, fiam.

A másik szintén fölvonultatja érveit a maga álláspontja mellett. A rabbi végighallgatja és így szól:

— Neked is igazad van.

A hitközség egy tagja, aki történetesen jelen volt, közbevág:

— Ugyan rabbi: hiszen mindkettőnek nem lehet igaza?!

— A rabbi csak ennyit mond a harmadiknak:

— Még neked is igazad van, fiam.

Pörölnek a városok az egyetemért. Kéri: Nagyvárad, Szeged, Kassa, Debrecen, Pozsony, Temesvár, Arad. Apponyi Albert tegnapi beszédében úgy nyilatkozott, hogy az egyiknek épp oly jogos a kívánsága, mint a másiknak. Ha valaki ezt vetette volna közbe:

— De hiszen mindegyik nem kaphatja meg az egyetemet?!

Apponyi biztosan így felelt volna:

— És neked is igazad van, fiam.

HIREK.

„Szétkergetem a bandát!”

Arad, december 14.

Vilmos, a festő, szónok, író, katona és szobrász, aki mellékkeresetképen a császári foglalkozást is üzi Németországban, kissé zokon vette, hogy az ő saját külön parlamentje elbukatta a kormány egyik javaslatát. Vilmos, a festő, szónok stb. felhangolta önmagát, felvette a Cézárak ismert pózát és rövid velőtlenséggel e szavakban öntötte ki császári keservét:

— Az egész bandát a pokolba kergetem!

És tényleg: tegnap feloszlatták a birodalmi gyűlést. Vilmos, a festő, szónok, stb. ez alkalomból valószínűleg elmondhattott egy ön-pohárfelköszöntőt, amely így hangozhatott:

— Tisztelt festő, szónok, író, katona, szobrász és császár! Udvözlöm önt. Onból még lehet valami ha így folytatja. A parlamenti bandát pokolba kell küldeni, a minisztereket esetleg ama tájra, melyet *Rigó* Ferenc fedezett fel. A katonaság,

amint azt a kitűnő köpenicki suszter bebizonyította — megbízható, tehát a császárnak nincs szüksége a népre. Az ötlövetűek ötöt lőnek: mehet mindenki a pokolba. Mehet a parlament, a polgárság, az egyesült királyságok. Mert hisz elvégre császárok volnánk, a kutya áldóját neki!

Valahogy így beszélhetett a minden poroszok cárja. És meg kell vallani: ez a Vili egészen sneidig gyerek. Ez a Vili junkervér. Kár, hogy nem magyar, kitűnő képviselő lett volna b lőle. Így a junkervér csak bájos apróságokban nyilatkozik meg, olyan apróságokban, melyek a népszerűség vagyonát kisebbitik. Lassanként el is fogyaszthatják. Mert a junkereknek is az a sorsuk, hogy elherdálják az ősi vagyonot.

Pedig császárnak lenni jó. Így észreveszik, ha az ember sneidig.

— **A király a műtárlaton.** *Buda*pestről táviratozzák: A király ma délután látogatást tett a Műcsarnokban, hogy megtekintse a képzőművészeti társulat téli kiállítását. A műcsarnok bejáratánál a király megszólította *Boda* Dezső főkapitányt, az előcsarnokban pedig *Andrássy* Gyula grófot, akinek később, a kiállítás megtekintése közben azt mondta, hogy nagyon szép a kiállítás. Általában fölűnt a királynak derűs hangulata. Jót mulatott a felség *Simay* Imrének egy majmot ábrázoló bronzöntvényén.

— Nagyon mulatságos, ismerem ezt a majmot a schönbrunni állatkertből.

Ekkor figyelmeztették a királyt, hogy részére megvették a szobrot.

— Megvettem? — kérdezte mosolyogva a felség. Akkor jól van.

A látogatás során bemutatták a királynak *Pogány* Mór műépítész, aki a Budapestre tervezett krematórium képét és gipszmodelljét készítette. Csodálkozva kérdezte a király:

— Hát Budapestén krematóriumot készítenek?

Pogány azt felelte, hogy most alakult a halotthamvasztó egyesület és most van az ügy a belügyminisztériumban döntés alatt. Bécsben már van krematórium.

— Krematórium Bécsben, — csodálkozott a király.

— Nem krematórium, csak krematórium-egyesület.

A király végül a dán festők kiállítását tekintette meg és miután teljes elismerését fejezte ki a látottak fölött, fél három órakor visszahajtatott a várba.

— **Vasúti szerencsétlenség a fővárosban.**

*Buda*pest-ről táviratozzák: A keleti pályaudvaron ma este a Kolozsvárról 6 óra 40 perckor érkező gyorsvonat mozdonyán elromlott a fék, úgy, hogy a fékezés után a vonat nem állt meg, hanem tovább robogott és ledöntötte a sineket elzáró korlátot. A mozdony azután fél méterre lesüllyedt a pályaudvaron levő lágy földbe, míg néhány kocsi beleszaladt a másik sín páron álló debreceni vonatba, melynek azután néhány kocsija felborult. A kolozsvári vonat utasai közül tizenkettő könnyen megsebesült. A pályaudvar szolgaszemélyzete és a tűzoltók azután kiemelték a mozdonyt.

— **Farkas Győző kitüntetése.** Megírtuk, hogy *Farkas* Győző aradi kir. pénzügyigazgatót a királyi tanácsosi címmel kitüntetés érte. A királyi tanácsossá történt kinevezetéséről hivatalos értesítés is érkezett az aradi pénzügyigazgatósághoz, a melynek tisztikara vasárnap tiszteleg *Farkas* Győző előtt, hogy a megérdemelt kitüntetés alkalmából üdvözlje.

— **Sortűz egy nagyherceg ellen.** *Milánó*-ból táviratozzák: A milánó-romai gyorsvonat ellen merényletet intéztek. Az egyik kocsi, amelyben egy orosz nagyherceg ült, valóságos sortűzet adtak. Tíz lövés érte a kocsit és a golyók az ablakon berepültek, de senkisé sem sebesült meg. A merénylőket nem sikerült elfogni.

Aradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 14.

Noha a havazás napirenden van, az időjárás nem mondható téli jellegzetűnek, mert a hideg csak mérsékelt, inkább őszi, még az idő. A vetéseket a hó fedi, ami üdvös.

A gabonauzlet irányzata barátságosabb, azonban nagyobb élénkségről nincs szó.

A mai piacon kis hozatal volt.

Eladásra került:

400–500 mm. buza 6.50–6.85.

200–300 mm. új tengeri 4.15–4.25.

Névtelen jegyzés:

Zab 6.10–6.20.

Árpa 5.60–5.70.

Rozs 5.30–5.40.

Az árak koronákban, 50 klgr.-ként értendők.

CSARNOK.

Egy gyilkos csók.

Irta: Lia.

[3]

(Folytatás.)

IV.

— Mi bántja édes Hilda? — kérde Lupovniczky, midőn másnap uzsonnához ülve, a leány kisírt szeméire pillantott.

Hilda ajkára harapott és mint aki fantáziából beszél, kissé összeráncolva szemöldökét, majdnem érthetetlenül mondta:

— Rossz álmom volt az éjjel. Magam előtt láttam a nővérét, de oly különösen... A bal hóna alatt mankó volt, a jobb kezével pedig csunyán fenyegetett felém... Az összes fogai hiányoztak és a szemei oly ijesztőek voltak. Az egyiket szürke hálógörbítette, míg a másikkal egyre felém hunyorgatott... Aztán durva hangon a fülembe kiáltotta, hogy nem tűr meg itt e házban... Ugy rettegek, ha ez álomra gondolok...

— Igazán nevetséges dolog, hogy egy álom ennyire megviselje az embert. No de majd elmúlik ez a látomása és újból jó lesz minden...

— Mindaddig előttem lebeg, mindaddig gyötörni fog ez az álmokép, amíg nővérét meg nem ismerem...

Oly nyomatékka mondta az utóbbi szavakat, hogy ez szinte feltűnt a férfinak, aki azonban felelet helyett esdő eg nézett a leányra, mintha csak arra akarta volna kérni őt, hogy ne beszéljen erről tovább. Hilda félretett maga elől minden ennivalót és szomorúan lehajította fejét.

— Miért nem eszik? — kérdezte nyugtalanul a férfi.

— Mert valami úgy nyugtalanít... Oly homályos előttem egy dolog... Nem tudok kellő felvilágosítást találni. És tulajdonképpen ez idézte elő rossz álmomat, mivel mindig csupán ez forog a fejemben...

— És mi legyen az?

— On uram azt mondja, hogy itt a kastélyban egy beteg nővére lakik, holott rövid ittlétem óta arról értesültem, hogy önnök egy általán nincs nővére. Így tehát nem tudom a kellő összefüggést megtalálni e két különböző állítás között...

Lupovniczky, aki éppen francia cognacot öntött egy kis pohárba, elsápadva tette le az üveget, majd e sápadtság piros színre változott át és égő arccal nézett hol maga elé, hol a leányra. Aztán felkelt, a leányhoz lépett, gyöngéden megérintette annak puha vállát, s az izgatottságtól rekedt tompa hangon szólt:

— Én hazudtam magának édes Hilda. Az említett nővér csak egy képzel, csak a fantáziámban született lény, akit csupán segítő eszközül használtam, mert attól tartottam, hogy különben megtagadná azon kérésemet, hogy kastélyomba jöjjön.

Hilda feje most kábultni kezdett, de aztán összeszedve minden erejét, majdnem szemrehányó hangon mondta:

— Hát akkor mi keresni valóm van itt? Miért hozott ide?

A férfi szemei most ideges nyugtalansággal forogni kezdtek, nagyokat lihegett és megragadva a leány kezét, szén edélyesen sutogta:

Azért hoztam ide, mert szeretem... Szeretem!... Ne fordítsa el a fejét tőlem Hilda. Hallgasson meg! Oh kérem, figyeljen rám. En titokban már régen küzdök érzelmeimmel, már régen szeretem... És mindig hittem, reméltem, hogy e küzdésemnek célja lesz. Eddig életkedvtelenül jártam keltem, de midőn megismertem magát, újból kitört bennem a vágy élni, élni és szeretni!... Én csak a maga javát, a boldogságát akarom. Gondolja el csak jelenlegi helyzetét. Nincs senkije. Árván, elhagyottan maradt... Én is egyedül vagyok. Nem törődöm senkivel, semmivel, megvetem a nagyvilágot. Csak egy édes, boldog otthonra áhitozom... Mit ér a pompa, a gazdagság, ha hiányzik belőle az a boldogító üdv, melyet csak egy édes szerető kis feleség oldalán lehet megélni... Igaz ugyan, hogy már nem vagyok huszonöt éves, de jobban és odaadóbban tudom és tudnám szeretni minden tapasztalatlan ifjunál... Én már ismerem a világ jó és baloldalait, tudok boldogítani és szeretni forrón, igazán...

És a míg e szavakat mondta, arcának minden izma megduzzadt, szemei lázasan forogtak és mohón szívta magába azt a mélabus tekintetet, mely a leány szemeiből kisugárzott. Hilda, mint a ki előtt valami titkos dolgot lepleznek le, a meglepetéstől szótlanul és vonagló ajakkal állt a férfivel szemben.

— Látom, mennyire meglepték szavaim. Pedig semmi különös sem rejlik bennük... Azért tehát kérem édes Hildám, szójjon a szívének és parancsolja meg neki, hogy vonzódjon hozzám... Meglássa mily boldog lesz mellettem. Hisz magának úgy sincs senkije... Én hű szerető férje, gondviselője akarok lenni... Gondolja meg kedvesem jól és vegye erősen a lelkére mindazt, amit mondtam. Tudom, hogy most hirtelenében úgy sem tudna határozottan felelni szavaimra, ezért tehát én félrevonulok, maga pedig beszéljen a lelkével, az érzéseivel...

— Ön csak maradjon Lupovniczky ur. Majd én távozom. Ugyis oly gyöngének érzem magam. Egy kis migrénem van...

(Vége következik.)

Mindenütt kapható

*Sarg-
lele* **Kalodont**

nátkülöztetien fog-orám, 3945

• fogakat tisztán, fehérén és egészségesen tartja.

IDEGENEK ARADON.

— December 14. —

Központi szálloda. Hartenstein Jenő igazgató Budapest. — Andrassy Béla fakereskedő Nagybeér. — Balázs Ottó hivatalnok Debrecen. — Frommer M. kereskedő Budapest. — Keltér Róbert kereskedő Budapest. — Keltér Miksa kereskedő Budapest. — Kiss Ferenc kereskedő Orosháza. — Wagner József

kereskedő Budapest. — Herzl Bernát igazgató Budapest. — Schwarcz Pál fakereskedő Budapest. — Grünwald Berthold kereskedő Budapest. — Hari Agost magánzó Bánhegyes. — Fridrik Károly bor-kereskedő Kézsmárk. — Valkó Sándor dr. ügyvéd és neje Gyöngyös. — Haraszkovics Ferenc kereskedő Budapest. — Komlós Ferenc kereskedő Budapest. — Mihály Lajos dr. ügyvéd Nagyvárad. — Wemberg Hugó kereskedő Budapest. — Bohcsy Rezső kereskedő és neje Budapest. — Klein Vilmos kereskedő Budapest. — Wittenberg Miksa kereskedő Budapest. — Oneszkú János földbirtokos Budapest. — Pardy István földbirtokos Budapest.

Pannónia szálloda. Kohn Lajos utazó Bécs. — Weisz Lajos kereskedő Bécs. — Klein Dániel utazó Bécs. — Grosz Mór kereskedő Debrecen. — Mihályi Ferenc utazó Debrecen. — Bosnyák Lajos birtokos Holdmezés. — Tomucza N. jegyző Berzova. — Fischer N. kereskedő Budapest. — Blau Mór utazó Budapest. — Kis Lajos utazó Budapest. — Kemény Mór kereskedő Bécs. — Váradi Lajos pénzügyminiszteri számvizsgáló Budapest.

Nemzeti Színház.

B) bérlet.

B) bérlet.

Szombaton, 1906. évi december hó 15-én:

Rab Mátyás.

Daljáték 3 felvonásban. Irta: Rajna Ferenc. Zenéjét szerezte: Czobor Károly.

SZEMÉLYEK:

Erzsébet	Kócsi Erzsé.	Mindi	Zsigmond A.
Mátyás, fia	Rontai B.	Gabriel diák	Faludi K.
Pócsy Gergő	Zalai Margit.	Czóklik, szolga	Nyárai A.
Baer Páltiki	Szathmári A.	Futár Drágfi	Hunyadi J.
Gita, leánya	Kaposy J.	A főpap	Kulcsár L.

Kezdete este 7 és fél órakor.

NYILTTER.*

Katonazene!

A „Fehér Kereszt” szálló

téli kertjében

ma, szombaton este

a csász. és kir. 33. gyalogezred zenekara

Zellner Sándor karmester vezénylete mellett

nagy hangversenyt tart.

Műsor: —

1. Nyitány „Figaro lakodalma” című operából W. A. Mozart.
2. „Besétálni!”, keringő, Ziehrer C. M.
3. Abránd a „Faust és Margit” című operából Gounod Ch.
4. a) „Es blinkt der Thau”, dal szárnykürttel Rubinstein A. — b) „Bordal” (Fél, töltetek fiúk igyunk), Hilóczy Béla.
5. „Selig, die Verfolgung leiden”, a „De Evangeliman” c. operából, Kinzi W.
6. Részlet a „János vitézből”, Kacsóh P.
7. „Vigan és kedélyesen”, egyv. Drescher C. W.
8. Részlet a „Tavas” op.-ból. Strauss J.
9. „Ich bin eine anständige Frau”, dal a „Vízvezérből”, Lehár F.
10. „Dort unten im Süden” (Dounth South” American Sketch (uj). Myddleton.

Kezdete este 8 órakor.

Legközelebbi hangverseny december 22-én.

Braun Gusztáv

2985

szálloda.

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testerőt, megszünteti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulozis, influenza

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéktelen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkit „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc).

„Roche”

Kapható orvosai rendeléseire a gyógyszerárakban. — Az érvényesítést 4-6 hónapra.

INGUSZ I. és FIA

ARAD.

Fényszóró

KARACSONYFA-dísz
nem törékeny

egészen

új anyagból.

Oriási választék

és olcsó

Képeskönyvek,

Meséskönyvek,

Ifjúsági iratok.

Diszes ajándék-művek!

Karácsonyi ajándékoknak
alkalmas

levélpapírdobozok,

festődobozok

olcsó és szép választékban

INGUSZ I. és FIA

könyvkereskedése

2571

ARADON.

Személyhitel!

záró és kezes nélkül katonatisztek, papok, állami, megyei és magánisztviselők, tanítók, kereskedők, iparosok, nyugdíjasok, hűberek és magánosoknak egyenlegesen 20 évi tartózkodási tőkehitelt biztosítunk.

Külföldiesség: A páris-bécsi enquete értelmében tőkesítjük a jövedelmet.

4% 4% 4% 4%

Jelzálog-hitel!

300 kocsonától feljebb I. II. és III. helyre földet, városi és vidéki házak, nyaralók, gyárak, fürdő épületek, malmok, ásványvíz és egyéb források és kőbányákra, a becsérték háromnegyed részéig.

Építési-hitel!

Építési célra levő ingatlanokra 2-3 részletben oly arányban, a mily arányban az építkezés előrehaladt.

Bank és magánadósok konvertálása. Előnyösen! Solid alapon és gyorsan elsőrangú ingatlanok által! — Elsőrendű ajánlatok! — Kérjen prospectust! — Válaszbélyeg mellékelendő!

MELLER L. EGYED,

Budapest, V., Koháry-utca 18.

Rosenberg József
Szabadság-téri bazára

(Pölzl kávéház mellett.)

Értésitem az igen tisztelt vevő közönséget, hogy

Szabadság-téri
bazárom

karácsonyi

tárlata

a mai napon megnyílt.

Áruim jó minőségűről és olcsóságáról mindenki személyesen meggyőződhetik.

Tisztelettel 2709

Rosenberg József.

Karácsonyi és újévi ajándékok nagy választékban.

Valódi

2497

Perzsa Szőnyegek

raktára

Arad, Deák Ferencz-utca 2. sz.

(Sebessy-féle ház)

Schwartz Zsigmondnál

létezik.

Árak 15 forinttól kezdve.

3979—906 pm

Pályázati hirdetmény.

Végkielégítés folytán Arad szab. kir. város közönségének megüresedett 1000 korona törzsfizetéssel és 200 korona lakberletményével javadalmazott kertész állásra pályázatot hirdetek és felhívom azokat, kik a megfelelő szak-képzettséggel és a kertészet terén gyakorlatlaltal bírnak, hogy pályázati-kérvényeiket a szak-képzettségüket és gyakorlatukat igazoló bizonyítványaikkal felszerelve hozzám legkésőbb 1906. évi december hó 15-ig nyújtsák be. Az elkészített kérvények nem vétetnek figyelembe.

Aradon, 1906. évi november hó 28-án.

Intitőrís,
kir. tanácsos,
polgármester.

Mindenkinek

ingyen.

megküldjük, ha azt levelező-lapon
kérlik, diszes 54×76 cm. nagyságu

fali

lapnaptárunkat,

amely hivataloknak és irodáknak
nélkülözhetetlen.

19420—1906. kb.

Hirdetmény.

Arad szab. kir. város törvényhatósági bizottsága által 8382—228—1897. sz. a. alkotott és kormányhatósággal jóváhagyott a „cseledmenedékhoz” létesítéséről, a nő cseledmenedékhoz szülő szabályrendelet 4 § a értelmében minden év, tehát a folyó 1906. végevel is cseledjuttalom címén 400 koronát levő 3 díj, és pedig I. 200 korona, II. 100 korona, III. 100 korona lesz, az arra érdemes cseledkek részére kiadandó.

Ezen jutalom díjak elnyerése iránt pályázhatnak 18 évet betöltött jó és bűsleges magaviseletű havi vagy évi bér mellett szolgáló helybeli vagy idegen illetőségű nő cseledkek, kik kizárólag vagy főleg a háznál vagy a család egyes tagjainak szolgálatában Arad szab. kir. város törvényhatósági területén egyfolytában legkevesebb 3 éven át gazdálkodó megelégedésére szolgálnak, erkölcsileg kifogás alá nem esnek és a cseledbeiratási díjakat pontosan megfizették.

Azon cseledkekre nézve, kik a beiratási díj fizetést elrendelő szabályrendelet életbeléptetése előtt vagyis 1882. év előtt léptek szolgálatba, azóta változatlanul mindig egy helyben szolgálnak, a beiratási díj feltételétől alól kivételnek.

A jutalomdíjban már részesült cseledkeknél újabb pályázata esetén a korábbi jutalmazást megelőző szolgálati ideje nem számítható. A szolgálati idő tartamában beszámítandó az az idő is, melyet a cseledtől oly szolgálatban töltött el, a mely szolgálat a cseledtartó elhalálása miatt szűnt meg. A díjak kiosztásának alapjául a szolgálati idő nagysága vétetik; elsőbbségben azok részesülnek tehát, kik: a) egy helyben meghuzamosabb ideig szolgáltak, b) egyenlő minőség esetén összes szolgálati idejüket véve Aradon legrégebben szolgálnak. Jutalomdíj elnyerése végett minden év december első napjától 15. napjáig tartozik a cseled gazdája vagy a gazdaszönya által kiállított bizonyítvány, cseledkönyve és születési anyakönyvi kivonata bemutatása mellett a kapitányi hivatalnál személyesen jelentkezni, ahol jelentkezése, ebbeli kérelme jegyzőkönyvbe vétetül fog. A személyesen jelentkezett cseled a kívánt okmányok melléklétével kérelmét írásban is benyújthatja. Később és idő előtt beérkezett kérvények visszatartatni fognak. Ha valamely évben a jutalmak egészen vagy részben pályázati hiányban vagy egyéb okok miatt ki nem adhatók, a fennmaradt jutalomdíjak a következő évben kerülnek kiosztásra alá.

Arad, 1906. évi november hó 23-án.

Sarlot,
főkapitány.

Saját érdekében!

vásároljon öltöny-, télikabát- és divatmellény-szöveteket a kizárólagos posztógyári raktárba.

Legszolidabb kiszolgálás.

Leichner és Fleischer

Arad, Szabadság-tér 17.

Aradvárosi és megyei telefon sz. 475.

Képesített és hatóságilag engedélyezett villanyvilágítási-, telefon és csenő felszerelő.

KALMÁR JÓZSEF ARAD, Salacz-utca 2-ik szám

Központi kávéházzal szemben.

Elvégzek:

kisebb és nagyobb villanyvilágítási-munkát, vezetékek cseréjét, lámpák és izzólámpák teljes új berendezését, csatlakozók fel- és leszerelését és ezeknek a felállítását.

Szállítok és felszeretek:

Dinamó-gépeket, erőátvitelre motorokat, kávéházi ventilátorokat, fűző- és vasalókészülékeket.

Elvállalok:

2990

Házi villamos-csenőket, ezeknek javítását vagy új karban tartását, — Javító-műhelyemben készítek minden szakba vágó javításokat.

242. Városi és megyei telefon szám 242.

Schweitzli himzés maradékok félárban, ezérna és pamutvászon maradékok!

Karácsonyi Occassió!

Nagy áreszállításokat eszközöltünk összes cikkeinknél.

Csak elsőrendű áru.

Egyes díszszel összeállított ruhák legalkalmasabb ajándék 2, 3 és 4 forintért.

Remek mintázatú mosó-barchetek.

Különleges nagy választék: kötényekben, szörme bőr és ezerféle más ajándéknak alkalmas cikkekből.

Kirakatunk megtekintését kérjük, mindenki tájékozást nyerhet és az árak feltűnő olcsóságáról meggyőződést szerezhet.

3811

Rosenblüh H. és Társa.

Egyes kisebb-nagyobb szőnyegek és ágyelők csekély hibával a legjutányosabb árban.

Schweitzli himzés maradékok félárban, ezérna és pamutvászon maradékok!

Üzlet:

Andrássy-tér 13. szám

Minorita-palota

Telefon 333. szám.

Hat kiállításon első díjjal kitüntetve.

Kohn József

ARAD.

Fémáru gyár

Gyári-műhely:

Batthyány-utca 32. sz.

saját ház.

Telefon 321. szám.

Hat kiállításon első díjjal kitüntetve.

Electro Chemiai galvanizáló, ezüstöző, nikelző, rezesítő és fémesizelő intézet. Avult edények újboli cinezése.

Saját készítményű nikkelezett üveg és majolika tálcák.

Nagy raktár mindennemű háztartási és konyhaberendezési cikkekből, úgy mint bádóg és zománcozott főző edényekből, asztali és függő lámpákból. — Fürdőkádak, ülő-, fürdő- és gyermekkádkak, zuhanyok, úgy a közönséges háztartásban, valamint vízvezetékhez alkalmazhatók a legizlésebb és díszes kivitelben mindig készen raktáron kaphatók.

Egyedül csak nálam kaphatók!

Egyedül csak nálam kaphatók!

Nagy választéku karácsonyi és újévi ajándékok

minden mechanikai játék-árakban.

3012

Telefon szám 151.

Nagy
könyvkötészet.

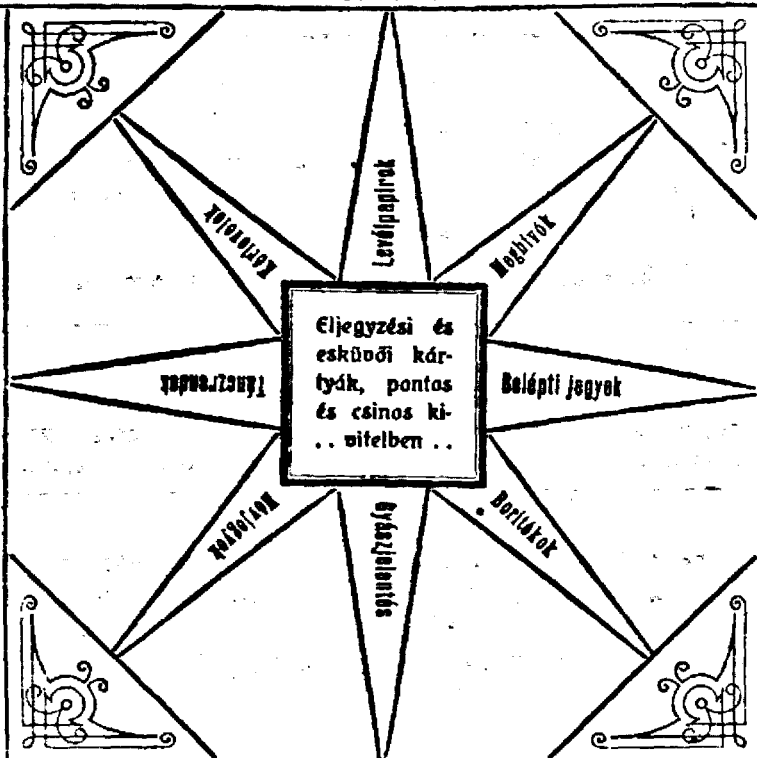
ARADI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

KÖNYVNYOMDÁJA

ARADON, JÓZSEF FŐHERCZEG-UT 22. SZ.

Betű-
főmőntőde.Ajánlja
kifűnően berendezett és
a mai kor igényeinek
teljesen megfelelően fel-
szerelt

NYOMDÁJÁT,

hol mindennemű nyom-
tatási munkák gyorsan,
pontosan és a legmo-
dernebb kivitelben ju-
tányos árban készített-
nek el.

Aradi Közlöny

a legnagyobb és legelter-
jedtebb vidéki politikai
napilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Helyben:

1 ére . . . 24 korona.
1 óra . . . 2 korona.

Vidéken:

1 ére . . . 28 korona.
1 óra . . . 2 kor. 40 f.

Szorkeztetési telefon 367.

Kiadóhivatal 161.

Egy pohár **udvari sör** 8 kr.
Egy korsó 13 kr.Tisztelettel bátorkodom a nagyérdemű közönséget
értesíteni, hogy a **színház-épületben lévő****városi söresarnokot**folyó hó 15-én (szombaton) a közkeveltségnek örvendő
Varga Mihály hírneves primás vezetése alatt álló oros-
házi zenekar közreműködése mellett **megnyitom.**Egyben bátorkodom a n. é. közönségnek b. tudo-
mására hozni, hogy vendéglőmet a mostani modern kor-
nak teljesen megfelelőleg újonnan berendeztem és az
Első magyar kőbányai részvénytársaság
legkiválóbb sörét az ugynevezett**udvari sört**bevezettem, azonkívül a legkiválóbb minőségű arad-
hegyaljai borokat fogom kimérni.Konyhám is olcsó árak mellett a legfinomabb igé-
nyeket is ki fogja elégíteni.

Teljes tisztelettel

Kánya Géza.

2790

Egy pohár **udvari sör** 8 kr.
Egy korsó 13 kr.Egy pohár **udvari sör** 8 kr.
Egy korsó 13 kr.Egy pohár **udvari sör** 8 kr.
Egy korsó 13 kr.

Az ATHENAEUM részvénytársulat kiadásában
megjelent

TOMPA MIHÁLY ÉLETE ÉS MŰVEI

IRTA: LENGYEL MIKLÓS

A KÖTET TARTALMA: ÁRA KÖTVE

Tompa Mihály ifjúsága. — A költő Pesten. — A mondák és regék. — Tompa Bején. — Petőfi, Arany és Tompa. — Házassága és átköltözése. — A legmunkásabb korszak. — Az allegoriák. — A virág-regék. — A sir felé.

• 4 •
KORONA.

Megjelent az ATHENAEUM F. társ. könyvkiadóhivatalában és megrendelhető úgy ott, mint minden hazai könyvtárakban.

Eladó szőlőoltványok!

Van szerencsém a t. szőlőbirtokos urak figyelmébe felhívni, hogy **addig, míg készítem tart** ez évi szőlőoltvány-termésemből kiváló szép, **dus gyökérzetű**

bor és csemege-faju szőlőoltványok
kerülnek eladásra.

A nagy szárazság következtében kimaradt tövök pótlására különösen ajánlom **dus gyökérzetű szőlőoltványaimat**, továbbá **gyökéres Riparia-Portalis és Rupestris Monticola** veszőimet.

Az oltványokkal való sikeres pótlást eljárásról t. vevőimnek kívánatra szívesen szolgálok.

A fajokra és árakra nézve bővebb felvilágosítással szolgál

WINKLER JÓZSEF

szőlőoltványtermelő

Telefon 410. Arad, Batthyány utca 13. Telefon 410.

Az 1902. évi versenypár ipar és gazdasági kiállításon és az 1901. évi magyar ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kitüntetve.

WEGENSTEIN C. L. és FIA

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI

ORGONA-ÉPÍTŐ MINTÉZET (villamos áramra berend.)

TEMESVÁROTT.

Szállít kitérő, legújabb rendszer szerint készített

pneumatikus

orgonákat

bármily nagyságban a legolcsóbb árak mellett.

Javítások, átalakítások és hangolások átvevőnek, olcsón és kitérő szakértelemmel eszközöltetnek.

Bővebbi felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálok.

Az 1896. évi kiállításon a nagy nemesi díjjal kitüntetve.

== Eladó! ==

WEISZ LIPÓT Reketyési gazdaságában

(posta Szintye)

eladó 8 drb. 2 éves elsőrendű

RAMBORI KOS.

Köhögés!

Aki ezt meg nem figyeli, az önmagának ellensége!

**Kaiser-féle
mell-karamellák.**

A három fenyővel! Orvosilag ajánlva és megvizsgálva köhögés, rekedtség vagy katarus és elnyálkásodás ellen.

5120 közjegyzői hitelesített bizonyítvány igazolja, hogy amit ígér, meg is tartja.

Csomagja 20 és 40 fillér.

Kapható: Gutori Földes Kólemez, Hajós Árpád és Rozsnyay Mátyás gyógyszerárban Aradon, és Zombory János gyógyszerárban Uj-Szent-Annán.

árverési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árverési feltételek a gazdasági tanácsnok úrnál az árverést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város-gazdasági székének 1906. évi december hó 10 én tartott üléséből.

Kiadta:

Dr. Angel, s. k.
ajjegyző.

725—1906. g. sz.

Árverési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a városi szin- és bérház-épületben lévő s jelenleg Lengyel Tivadar által bérelt lakásnak 1907 évi május hó 1-től számlarend 3 évre való bérbevétele iránt folyó évi december hó 31-én d. e. 10 órakor árverést tart.

Kikiáltási ár: Házbér 800 kor. Vízdíj 40 kor. 80 fillér.

Bánatpénzül leteendő a kikiáltási ár 10% a készpénzben vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árverésen részt lehet venni szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezárta a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtandók be, s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz mellékelve van, s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árverési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árverési feltételek a gazdasági tanácsnok úrnál az árverést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1906. évi december hó 10-én tartott üléséből.

Kiadta:

Dr. Angel s. k.
ajjegyző.

720—1906. g. sz.

Árverési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a Bross parki kioszknak 1907. évi január hó 1-től számlarend 3 évre való bérbevétele iránt folyó évi december hó 31-én d. e. 10 órakor árverést tart.

Kikiáltási ár: 800 korona évi bér.

Bánatpénzül leteendő a kikiáltási ár 10% a készpénzben vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árverésen részt lehet venni szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezárta a szóbeli árverés megkezdése előtt nyújtandók be, s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz mellékelve van, s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az

Al 993/b

10.

Nachtrags-Edikt.

Mit bezug auf das hg in des Verlassenschaft nach Ferdinand R. Cavallar v. Grabensprung kundgemachte Edikt ergeht die Verständigung, dass der Genannte nicht „ohne“ sondern „mit“ Hinterlassung einer letztwilligen Anordnung gestorben ist.

Wien, 1. Dezember 1906.
K. K. Bezirksgericht Hietzing

Falk, m. p.

APRO HIRDETESEK.

A kinek

ismeretség híján

háztartásra,
nevelőre,
üzletvezetőre,
könyvelőre,
segédre,
ispánra,
gazdatisztára,
kulcsárra,
vinczellőre,
kertesze.

kulcsárnőre,
gazdasszonyra,
szakácsnőre,
szobaleányra,
házi- vagy
irodaszolgára,
penzbeszedőre,
házmesterre,
stb.-re
van szüksége.

Aki

eladni kíván

butort,
zongorát,
bort,
gyümölcsöt,
gabonát.

üzletet,
műhelyt,
lakást stb.
vagy

Aki

valamely állást betölteni kíván: legbizto-
sabbban értezt, ha az

„ARADI KÖZLÖNY“

kis hirdetési

rovatát használja.

Fiatal asszony,

ki eddig még szolgálásban nem
volt, ajánlkozik konyhára szakács-
né mellé, vagy gyermek mellé,
esetleg más helyre is, jó bánásmód
mellett. Szíves megkeresések „Dol-
gos” jellegre a lap kiadói hivatalába
kérhetnek. 3029

Kiadó üzlethelyiségek.

A Szilacsi utca sarkán lévő Soymos-
fale házban kényelmes üzlethelyi-
ségek járnyos áron azonnal ki-
adók. Bővebbet ugyanott. 2976

Szalonnát,

hajat beváltak, füstölni való huso-
kat elvállalok, kolbász és hurka-
belek, szalonnák, tiszta sertés zsír,
friss sertéshús és minden hentes
áru a legutányosabb napi áron
kaphatók Garai Károly hentes üz-
letében Aradon, Boczkó-utca 2. sz.
Hal-térrel szemben. 3014

Lombfűrész minták

eredeti új olasz modellek darabja 30
fillér Ingusz I. és Fia könyv-
kereskedésében Aradon, Weitzer
János u. c. 235

Használt

tisztas és korpás zsákot a legma-
gasabb árban állandóan vesz: Salgó
Henrik, Arad, Weitzer János-utca
17. sz. 3030

Üzlet és korcsmahelyiség

a legforgalmasabb helyen, mely 50
éve már fennáll, Boczkó-utca 5.
sz. alatt 1907. május hó 1-től ki-
adó Felvilágosítással szolgál Roth-
stein Mór Arad, Szabadság-tér 8.
szám. 3028

4806—906. pm.

Határozat.

Az adóügyi osztály által előter-
jesztett 1906. évi törvényhatósági
utadó kivételi lejtrom számil g
helyesnek találtatván, az 1906. évi
törvényhatósági utadót az 1890. évi
I. t. c. 20. §-ának 8. lk. pontja ér-
telmében 56435 korona 93 fillér
azazötvenhatezerkétszázharminc-
öt korona 93 fillérben megállapí-
tom és a megállapítási záradékkal
ellátott összesítések 1—1 példányát
előírás és bobajtas végett a szám-
vetőnek és a városi adóügyi

osztálynak kiadom, egyben az ösz-
szeírasi, illetve kivételi lejtromot
1906. évi december hó 12-től 15.
napi közszemlére a városi adóügyi
osztályban azzal teszem ki, hogy
az érdekeltek azt a városi adóügyi
osztályban a hivatalos órák alatt
megtekinthetik és az ellen észre-
vételeket ugyanazon idő alatt meg-
tehetik, illetve Arad szab. kir. vá-
ros közigazgatási bizottságához
írásban benyújthatják.

Aradon, 1906. évi december
hó 8-án.

Varjassy.

h. polgármester.

A szívtelen.

— Azt hiszem, Margit,
magának nincs szíve.

— Dehogyan is nincs szí-
vem, még pedig nagyon érző
szívem.

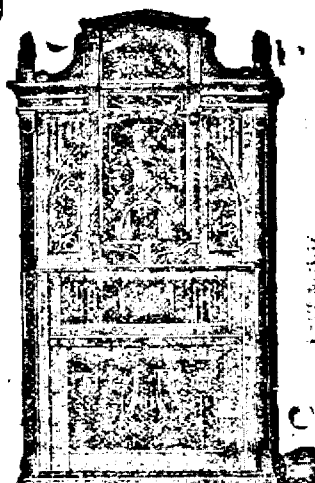
— Hát akkor hozzám
mért olyan szívtelen?

— Azért, mert még nem
vette meg a már régen meg-
ígért arany nyakláncot szí-
vel, Farkas-Streicher
cégnél, a Tököl-
térén.

— No, ne sirjon, édesem,
karácsonyra megve-
szem. 3011

Hupfeld hangszereit

jellemzi
Egyszerű praktikus szerkezet,
Elpusztíthatatlan tartósság,
Elegáns színű kivitel,
Előkelő változatos zenei művek
játéka.

hallatlan eredmény.

Minden szállodás, kávéház tulajdonos és vendéglős,
aki üzletében nagyobb forgalmat akar elérni étel- és
italok eladásával hozzássa meg „Hundert Zengnisse
über Hupfelds Musikwerke” című füzetet, me-
lyet ingyen és bérmentve kaphat.

Legújabb újdonság:

HELIOS ORCHESTRION

villanyos erőre.

Egy kisebb katonazenét pótál. Minden hangszer
egyenként is használható, úgy, hogy a zongora is egye-
dül játszhatik.

Hupfeld Phonoliszt

legjobb zeneműjátszó a világon.

Pényes tökéletesítés. Minden időben szívesen
látott mulatsága a vendégeknek.
Prospektusok ingyen és bérmentve. A legmesszebb
menő fizetési kedvezmények. Készpénz fizetésnél magas
engedmény. 3779 I.

Ludwig Hupfeld, Akt.-Ges.

Wien, VI., Mariahilferstrasse 7-9.

Első legrégibb gyára Európának villanyos songora és hangszerekből.

MOLL-FÉLE
SEIDLITZ-POR

A MOLL A. féle Seidlitz-porok tartós gyógyhatása legmakacsabb gyomor-
bajok, testi bántalmak, gyomorgörccs és gyomorfűv, rögzített zékrekedés,
máj bántalmak, vértelenség, aranyér és a legkülönbözőbb női betegségek ellen
a jeles háziszor, mely évtizedek óta mindig nagyobb elterjedést szerzett. — Ára egy
lepecsélt eredeti doboznak 2 korona. — Hamisítások törvényileg lenyitottak.

MOLL-FÉLE
SÓS-BORSZESZ

Moll feliratu ónozáttal elzárva van. A Moll-féle
vezetesen mint fájdalomcsillapító ledörzsölési szer, köszvény,
csúsz és a meghülés egyéb következményeinek legismertesebb nép-
szer. — Egy ónozott eredeti üveg ára 1 kor. 90 fill.

MOLL-féle gyermekszappan.

Legfinomabb, egészen új rendszer szerint előállított gyermek és hölgy szappan gyer-
mek és felnőttek okzerü bőrpolása. Egy darab ára 40 fill. 5 darab kor. 1.80 fill.
Minden darab gyermekszappan a MOLL-védjeggyel van ellátva. — Főzetésküldés:

MOLL A. gyógyszerész, cs. és kir. udvari szállító által.

Bécs, I., Tuchlauben 9. sz.

Vidéki megrendelések naponta postautánvét mellett teljesíttetnek.
A raktárakban tessék határozottan MOLL A. aláírásával és védjeggyel ellátott ké-
szítményeket kérni. Aradon kapható: FÖLDES KELEMEN és HAJOS ÁRPAD
gyógyszertárban. 3904

UJ ÜZLET!

MEISL és ADLER

uridivat, fehérnemű és kalap üzlete

ARAD, ANDRÁSSY-TÉR 14. SZ.

(VOJTEK ÉS WEISZ CZÉG MELLETT.)

2547

Karácsonyi ünnepekre megérkeztek
a legizlésebb
nyakkendő-újdonságok
1 koronától feljebb.

Legújabb mintájú
batiszt-zsebkendő
3 darab 95 kr.

Legdivatosabb
gallérok és kézelők.
Színes kézelő 3 pár 2 kor.

Remek
uri ingek kitűnő minőségben.
Legszebb és legújabb kalapok.
Legerősebb kötésű harisnyák.

Feltétlenül megbízható verseny-
képes eladó árak!